

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Andra Kammaren. N:o 58.

Lördagen den 13 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 6 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Ordet lämnades på begäran till

Svar å interpellation.

Hans excellens herr statsministern Ramstedt, som anförde: Herr talman, mina herrar! Med kammarens medgifvande har herr Lindhagen till mig framställt följande spörsmål:

Har regeringen ägnat någon uppmärksamhet och något intresse åt norrlandskommitténs förnyade erinran om nödvändigheten af ett skyndsamt ingripande på lagstiftningens väg mot bolagens fortgående jordförvärf i Norrland och Dalarne, och, om så är händelsen, hvilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga i anledning af kommitténs framställningar i detta syfte?»

Endast några ord torde från min sida erfordras för besvarande af den framställda frågan.

Sedan norrlandskommitténs betänkande i november 1904 inkommit till Kungl. Maj:t blef detsamma den 21 december anmäldt i statsrådet; och beslöts därvid, att öfver det af interpellanten nu åsyftade förslaget till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening för ekonomisk verksamhet att förvärfva fast egendom yttranden skulle inforas från Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande i Norrland och Dalarne samt att dessa yttranden skulle till Kungl. Maj:t ingifvas före den 1 instundande september. Med fixerandet af denna tidpunkt för afgifvande af de inforade utlåtandena afsågs att möjliggöra vidtagandet under hösten af de ytterligare åtgärder, som erfordras för utredning af den föreliggande frågan, så

Svar å interpellation. att densamma skulle kunna, där så ansågs påkalladt, redan nästkommande år framläggas för Riksdagen.

(Forts.)

Huruvida så äfven kommer att ske kan emellertid icke nu afgöras. Detta måste naturligtvis blifva beroende af hvad de infortrade yttrandena komma att innehålla samt af resultatet utaf den granskning, lagförslaget skall undergå i högsta domstolen och i statsrådet. Gifvet är emellertid, att regeringen åt denna fråga skall ägna all den uppmärksamhet och det intresse, som frågans allvar och vikt kräfva.

Härefter yttrade

Herr Lindhagen: Jag skall be att till en början få till hans excellens statsministern framföra min tacksamhet för det svar, han har gifvit på min framställda förfrågan.

Det var ju tvenne saker, som norrlandskommittén ansett vara särdeles brådskande, nämligen dels att hindra, att ägostyckningen på bolagens hemman ägde rum i annan ordning än kommitténs slutliga förslag afsåg, och dels att hindra, att bolagens förvärf af bondehemman komme att fortgå i samma utsträckning som hittills. Den första af dessa saker har regeringen beaktat genom att vid innevarande års riksdag framlägga förslag om inskränkning i rätten att verkställa ägostyckning. Hvad den andra beträffar var det just regeringens underlåtenhet att vidröra densamma, som föranledde min interpellation.

Nu ber jag emellertid att få tacka för de lämnade upplysningarne såtillvida, som af dem framgår, att det åtminstone icke är ovillkorligen nödvändigt, att — såsom förslaget till inskränkning i ägostyckningen ställer i utsikt — man skall behöfva vänta till den 1 januari 1910, innan äfven den andra brådskande frågan kommer före; utan vi veta således nu — och därför äro vi tacksamma — att den tilläfvventyrs kan framkomma redan nästa år.

Vidare är herr statsministerns svar egnadt att väcka tillfredsställelse i det hänseendet, att regeringen icke synes vilja prejudicera frågan såsom förra gången år 1902, då en interpellation gjordes i anledning af kommitténs tidigare framställning. Då synes nämligen den dåvarande statsministern åtminstone velat antyda, att han icke trodde, att man borde slå in på den ifrågavarande vägen. Så har däremot den nuvarande statsministern icke gjort.

Men jag kan i alla fall icke underlåta att framhålla, att en del bekymmer stå kvar, oaktadt det svar som kommit från statsrådsbänken. Det första är det, att herr statsministern lät antyda, att frågans utgång skulle väsentligen bero dels på redan infortrade utlåtanden från vissa Kungl. Maj:ts befallningshafvande och dels på ett i utsikt ställt utlåtande, från högsta domstolen. Men jag hemställer, om i en sådan fråga som denna det bör kunna få bero så mycket på, hvad dessa utlåtanden komma att innehålla. Från vår

ståndpunkt — vi som länge nitälskat för frågan — kunna vi icke se annat än en ytterligare fara i ett alltför stort hänsynstagande till dessa utlåtanden. Ty vi känna redan förut åtminstone flere befallningshafvandes ställning till denna fråga, och vi veta att särskildt från två befallningshafvandes sida man har att vänta synnerligt motstånd mot alla åtgärder i detta afseende. Såsom ock ligger i sakens natur, framgick af svaren som afgåfvos på af kommittén framställda förfrågningar till olika orter och myndigheter, att det var just de personer, som lefde tillsamman med folket och förstodo dess behof och önskningsar, som hade det mesta att förtälja och som mest behjertade saken. Men ju längre man kom upp på ämbetsmannaskalan, det vill säga till personer, som icke hade så nära beröring med befolkningen, desto mindre intresse och förståelse fann man och desto större dragning till de synpunkter, som förfäktas af bolagsintressernas målsmän.

Svar å interpellation.

(Forts.)

Men om det nu skall vara så, att ämbetsmyndigheters utlåtanden skola spela någon afgörande roll, måste man verkligen beklaga, att, just rörande denna fråga, yttranden icke infor dras äfven från kammarkollegium och domänstyrelsen, hvilka däremot anmodats afgifva utlåtande rörande andra delar af kommitténs förslag. Ty då det gäller frågan om hvilka skola äga landets jord och domäner, hade det väl varit i sin ordning att äfven dessa myndigheters yttranden blifvit infor drade. Jag vill framhålla detta så mycket mera som man har en viss kännedom och förhoppning om, att man från dessa myndigheter skulle fått större förstående af frågan än man har att vänta från en del befallningshafvande.

Det finnes emellertid en röst, som framför allt borde höras, ett yttrande, som framför andra borde infor dras, och det är yttrandet från det folk, som saken närmast rör. Om man anser sig behöfva höra någon i detta ärende, så är det väl dem, hvilka bära den sko, som klämmer. Yttranden borde väl infor dras från kommunalstämmorna, eller ock skulle befolkningen på annat sätt gifvits tillfälle att uttala sig i frågan, om nu öfver hufvud taget några yttranden skola infor dras härvidlag. Regeringen har nyligen fått ett dylikt utlåtande genom den daladeputation, som nyligen uppvaktat regeringen och hvilken representerade 12 socknar i Dalarne. Jag läste just i en dalatidning en liten artikel angående denna sak, där det stod, att »vi veta, att från otaliga hem och bygder i Dalarnes landamären i denna stund innerliga önskningsar uppsändas, att denna kungavandring icke måtte varda förgäfves». Af det yttrande, som denna deputation afgaf, framgår, att befolkningen i de bygder den representerade har klart för sig, att den första och viktigaste åtgärd, som just nu bör i afvaktan på vidare åtgärder vidtagas, är den af kommittén påyrkade lagen mot bolags jordförvärf. Ett dylikt uttryck för folkets röst tror jag bör väga mycket mera än ett utlåtande från en och annan Konungens befallningshafvande.

Scar å interpellation.
(Forts.)

Nu vet jag mycket väl, att man har att förutse, att särskildt vissa myndigheter skola söka visa sitt intresse genom att fästa största vikten därpå, att — såsom förre statsministern sade, då han besvarade den interpellation, som förra gången framställdes i detta ämne — man bör lägga an på »positiva åtgärder, som verka till uppmuntran af det nuvarande jordbruket». Ja, detta är nog en mycket viktig sak, men man gör sig dock i sådant fall skyldig till en missuppfattning, ty här är det fråga om två vidt skilda saker. Den ena gäller jordbesittningsförhållandena, nämligen att bibehålla folket vid besittningen af jorden. Först sedan folket fått sig tillförsäkrad förfoganderätt till jorden, först då lönar det sig att upplysa det i den andra angelägenheten, eller hur det skall gå till väga för att ur denna jord draga den största möjliga afkastning.

Historiens lärdomar ha också alltid gått ut därpå, att en ekonomisk utveckling ofta leder till, att bondeståndet och småfolket sopats bort ifrån jordbesittningen, om icke lagstiftningsåtgärder komma emellan. Men där så sker, och folket tillförsäkras besittningen af jorden, där har upplysningen redan på ett fruktbart sätt kunnat träda fram och gifva lärdom, hur man skall draga största möjliga nytta af denna jordegendom. Jag vill blott anföra ett exempel på hvad en upplyst styrelse i detta afseende kan åstadkomma. Den tyska provinsen Pommern tillhörde en gång delvis Sverige och till en del Preussen. Utvecklingen i Pommern gick då i den riktningen, att de stora godsens allt mer och mer lade under sig bondehemmanen. Den svenska styrelsen uppriktssammade icke detta förhållande, utan lät denna utveckling fortgå ostörd, och följden har blifvit den, att i den del af Pommern, som tillhört Sverige, finnes nu företrädesvis endast stora godspossitioner. Men Fredrik den store, som var stor därför att han lyssnade till folkets röst och förstod dess behof, genomförde i preussiska Pommern en lagstiftning, som förbjöd de stora godsägarna att inköpa småbondelägenheter, och denna lag upprätthöll han med den allra största stränghet. Följden däraf är den, att ännu i den dag, som i dag är, bebos den gamla preussiska delen af Pommern af en fri och själfständig småbondeklass.

I detta sammanhang kan jag icke underlåta att framhålla en omständighet, som blef berörd af herr Nordström i Stockholm, då nyligen i kammaren behandlades frågan om exporttull å järnmalm. Han sade nämligen då, att ingen kan begära, att man skall kunna förädla någon afsevärd myckenhet malm däruppe i Norrland, då det icke finnes något kapital för att åstadkomma dessa anläggningar. Ja, mina herrar, orsaken till att det icke finnes något kapital för en förädlingsindustri är åtminstone till stor del den, att de oerhörda vinster, som den norrländska industrien gör, användes på ett annat sätt. De kapital, som t. ex. kommit sågverksindustrien till godo af skogarne däruppe, nedläggas icke i allmänhet på nya förädlingsanläggningar, utan på inköp af ny jord, och på det sättet

fortgår det, till dess att väsentligen all jord däruppe, som lönar sig att förvärfva, kommit i bolagens ägo. Hvarje vinstöfverskott och mera därtill användes till att inköpa nya hemman och inmuta nya malmfyndigheter. Men när hela denna utveckling är avslutad, då är det för sent att råda bot på dessa missförhållanden. Man sträfvar sålunda för närvarande mindre efter att förädla jordens alster, utan utvecklingen lägger väsentligen an på att undanröja det samhällstillstånd, som ensamt är i stånd att förädla själfva folket.

Svar å interpellation.

(Forts.)

Det är äfven en annan sak, som jag här vill tillåta mig att påpeka. Jag tillåter mig det med hänsyn till frågans vikt. Herr statsministerns svar kan nämligen icke undgå att i själfva verket väcka bekymmer äfven i fråga om den nuvarande regeringens ställning. Man måste säga, att detta svar var hvad man kan kalla ganska tillknäppt. Man märkte icke där bakom en lefvande öfvertygelse, som ville ärligt säga ifrån, att landet här hade att vänta från dem, som äga ansvaret och makten, att de skola lägga sig vinn om, att de skola göra allt hvad de kunna, för att svenska folket må i framtiden själf besitta sin jord. Det är för dem, som äro intresserade af denna sak, verkligen ett lidande att tänka, huru dag för dag, år för år, det ena hemmanet efter det andra faller bort och går in i bolagsväldet. Det är ett lidande att veta, att man gentemot detta icke har något annat att sätta än sin svaga röst. Jag tycker, att det är så underligt, att en regering, som har hela ansvaret och alla maktmedel, icke vill lägga hela sin själ i att göra något stort för folket i detta hänseende. Hvarför gör den icke det? Jag förstår det verkligen icke.

Man hade väntat, att regeringen redan nu vid denna riksdag skulle framlägga ett förslag — definitivt eller provisoriskt — om förbud för bolag att inköpa jord. Ett sådant förslag hade kanske fallit i Första Kammaren, men en fråga måste ofta först falla i Första Kammaren, innan den kan gå igenom därstädes, så att ett dylikt förslags framläggande i år hade endast varit att främja sakens utsikter, till dess att den nästa gång kommer igen. Och regeringen hade då i alla fall gjort hvad den kunnat.

Slutligen nödgas jag tillägga, att jag för min del hyser ett visst bekymmer särskildt med afseende å herr statsministerns ställning i denna fråga. Herr statsministern har ju varit i tillfälle att förut yttra sig om norrlandskommitténs tidigare förslag till förbudslag. Det var i högsta domstolen, där jag själf föredrog förslaget i fråga. Det gjorde mig ondt att märka, hur oändligt främmande och fjärran herr statsministern då i tal och skrift ställde sig till denna fråga. Men det kan ju hända, att jag härutinnan mistager mig. Då herr statsministern nu kommit i en annan ställning och nu har ansvaret och får se själfva de praktiska frågorna in i ögonen, vill jag hysa den lifligaste förhoppning, att herr statsministern med sin kända synnerligen stora samvetsgrannhet skall kunna få en större

Svar å interpellation.
(Forts.)

förståelse för denna sak. Och då tror jag, att vi kanske kunna vänta, att regeringen med öfvertygelse upptager norrlandsfrågan och lägger en stark och redbar hand vid dess lösning.

I detta anförande instämde herrar *Ström* i Transtrand, *Bromée* i Billsta, *Hörnstén*, *Öberg*, *Wiklund*, *Burman*, *Andersson* i Baggböle, *Hellström*, *Olsson* i See, *Ericsson* i Vallsta, *Olsson* i Älfaldsåsen, *Söderberg*, *Karlsson* i Mo, *Enander* och *Nordin*.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Sedan jag begärde ordet, har herr Lindhagen äfven anfört just hvad jag tänkte säga, och äfven jag kan således instämma med honom, men då jag nu fått ordet, ber jag likväl att få understryka herr Lindhagens yttrande i den del, jag särskildt tänkte beröra.

Jag hörde med missmod, att hans excellens herr statsministern sade, att den ställning, regeringen skulle intaga i denna fråga, komme att bero på de yttranden, vederbörande myndigheter afgåfve rörande densamma. Jag beklagar verkligen, om endast myndigheternas ord skola gälla. Jag tror nämligen i likhet med herr Lindhagen, att folkets röst härvidlag också bör få väga icke så litet. Och deras mening är numera tydlig och klar.

På tal därom ber jag få nämna, att då denna fråga först fördes på tal i Andra Kammaren af ledamöter på dalabänken, voro meningarna i orterna ganska delade. Våra politiske motståndare begagnade sig till och med af vår ställning till frågan för att klandra oss. Nu däremot har ställningen blifvit en helt annan. Hvar och en inser, att något bör göras i saken. Och jag vill i det afseendet hänvisa till den deputation, som i vintras uppvaktade Hans Majestät Konungen och regeringen. Denna deputation utgjordes af representanter från 12 kommuner i öfre Dalarne. Man hade valt de mera framstående männen inom hvarje kommun, och bland dessa voro sådana, som förut ställt sig ganska tveksamma till frågan. Nu omfattade de den med det allra lifligaste intresse och deras önskan är, att frågan löses på sätt norrlandskommittén föreslagit. Jag vill således begagna detta tillfälle att inför hans excellens herr statsministern på det lifligaste framhålla detta önskemål och be, att äfven *folkets* önskingar i frågan måtte få göra sig gällande. Den som känner förhållandena vet, att något måste göras. Nu kan visserligen den invändningen framställas, att vederbörande myndigheter också borde känna till förhållandena, och att deras utlåtanden således gå i samma riktning. Ja, det borde vara så, men det händer och har händt, att så icke alltid är och varit förhållandet. Myndigheterna stå många gånger främmande för en sak, som inom vederbörande ort anses såsom en lifssak.

Jag slutar med att uttala en varm och innerlig önskan om, att regeringen måtte ägna denna fråga sin synnerliga uppmärksamhet;

och därvid äfven taga hänsyn till befolkningens uttalade önsknin- *Svar å inter-*
gar, hvilket säkerligen skulle lända hela landet till välsignelse. *pellation.*
(Forts.)

Herr Ahlstrand: Herr talman! Då denna fråga på det lifligaste intresserar alla norrlandsrepresentanter och befolkningen i de norrländska bygderna, vågar jag såsom norrlandsrepresentant hemställa, att det af herr Lindhagen uttalade önskemålet måtte bejärtas och så vidt möjligt är realiseraras.

Häruti instämde herr *Einthén*.

§ 3.

Föredrogos, men bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden och memorial n:is 10, 11, 12 och 13, statsutskottets utlåtande n:o 139, lagutskottets utlåtanden och memorial n:is 69, 70, 71, 72 och 73, särskilda utskottets n:o 2 utlåtande n:o 10, Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 32 samt Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden n:is 33 och 34.

§ 4.

Härefter lämnades på begäran ordet till herr vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta, att konstitutionsutskottets memorial n:o 13, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll, måtte få uppföras på föredragningslistan för kammarens sammanträde nästa onsdag.

Denna hemställan blef af kammaren bifallen.

Herr vice talmannen erhöll ånyo ordet och yttrade: Herr talman! Jag ber äfven få föreslå, att kammaren ville besluta, att lagutskottets utlåtanden n:is 71, 69 och 70 måtte i nu nämnd ordning få uppföras på föredragningslistan för nästkommande måndag främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Jämväl denna hemställan bifölls.

§ 5.

Sedan kammaren vid sitt sammanträde nästlidne gårdag icke hunnit afsluta den då påbörjade behandlingen af andra särskilda utskottets utlåtande, n:o 6, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition n:o 101 med förslag till förordning angående försäljning af vin och maldrycker, dels ock inom Riksdagen i ämnet väckta *Förslag till förordning angående försäljning af vin och öl.*

Förslag till förordning angående försäljning af vin och öl. motioner, anmälde herr talmannen nu detta ärende till fortsatt handläggning.

(Forts.)

Efter föredragning af 14 § yttrade

Herr Jonsson i Hökhult: Herr talman, mina herrar! Jag har i min motion i denna fråga äfven berört 14 §, som egentligen handlar om försäljning af öl på grund af rekvisition. Denna försäljning sker understundom på ett alldeles otillfredsställande sätt. Det heter visserligen i förordningen, att dryckerna icke må försälgas utan på grund af rekvisition, men ändock har erfarenheten visat, att där dessa ölutkörare, som man ju i allmänhet kallar dem, färdas fram, uppstå många svårigheter och mycket elände på grund af deras försäljning. Oftast uppsöka de sådana platser, där större arbetslag finnas, för att där afyttra sina varor. Följderna däraf ha också visat sig ganska svåra, så att personer, som bo på dessa platser, ha varit ganska missbelåtna därmed.

I närheten af där jag bor, nämligen vid Aneby järnvägsstation har uppförts en ångsåg, och dit kommo arbetare från skilda håll. Samtidigt som denna såg kom i gång, passade ett bryggeri på att sända dit öl. Följden blef att de dagar, som ölutköraren var där, den närliggande befolkningen alldeles drog sig för att besöka platsen. Länsmannen i orten, som bodde ett litet stycke därifrån, beklagade sig öfver denna försäljning, men han sade på samma gång, att han hade försökt att komma ölförsäljarne på fall, men att han icke kunde få några bevis. Jag var en gång under denna tid tillsammans med kyrkoherden Löfgren i Marbäck och kronofogden i orten. Kyrkoherden, som också bor strax intill platsen, beklagade sig för kronofogden och framhöll, att han ansåg det nödvändigt, att en polis ditskickades. Ty sådan som ställningen var de dagar, då ölutköraren var där, kunde man knappast gå upp till stationen och höra efter sin post.

Jag skall icke närmare ingå i detaljer af följderna utaf ett sådant kringforslande af öl. De torde nog samt för en stor del af kammarens ledamöter vara kända. Visserligen har utskottet här sökt göra någon förbättring, men jag tror icke denna förbättring har så stor betydelse. Utskottet har nämligen föreslagit, att dessa ölutkörare skola vara skyldiga att uppvisa rekvisitionslista på anfordran af krono- eller polisbetjänt, ledamot af kommunalnämnden eller af kommunalnämnden utsedd person. Jag tror icke, att detta har så stor betydelse. Dessa personer ha nog icke tid — de ha nog annat att göra — att gå och vaka öfver, när ölutkörarne komma. Ölutkörarne torde för öfrigt knappast låta dessa personer veta, hvilka dagar de ämna komma, och jag tror icke, att det kommer att få så stora verkningar, som man förmodar.

Jag har i min motion föreslagit, att rätten att genom kringförelse försälja vin eller öl måtte göras beroende på de kommunala

myndigheternas medgifvande. Jag har därvid icke begärt något annat, än Andra Kammaren år 1902 beslöt på grund af motion, som jag jämte några andra af kammarens ledamöter afgaf. Jag skall be att få uppfriska minnet af hvad kammaren då beslöt genom att redogöra för beslutet. Dock skall jag icke uppläsa hela klämman, utan endast i korthet omnämna dess innehåll. Kammaren beslöt en skrifvelse till Kungl. Maj:t därom, att tillstånd ej må meddelas, utan att vederbörande kommunalnämnd och kommunalstämma därtill samtyckt, och att det skall återkallas, då båda dessa myndigheter det påyrka. Andra Kammarens då fattade beslut innebar alltså, att ingen skulle få kringföra öl på landsbygden utan de kommunala myndigheternas medgifvande. Ärendet gick därefter till Första Kammaren. Denna kammare kunde ej helt och hållet instämma i Andra Kammarens beslut, utan ändrade det därhän, att tillstånd ej må meddelas, utan att vederbörande kommunalnämnd och kommunalstämma blifvit hörda, och att det skall kunna återkallas, då båda dessa myndigheter det påyrka och Konungens befallningshafvande så finner skäligt. Första Kammaren kunde således icke följa Andra Kammaren så långt, som denna kammare gått, utan Första Kammarens beslut gick endast ut derpå, att de kommunala myndigheterna skulle höras. Första Kammarens beslut öfverlämnades sedermera till Andra Kammaren, som då frånträdde sitt förut fattade beslut och instämde med Första Kammaren. Jag skall be att få uppläsa klämman i Riksdagens skrifvelse. Den lyder: »På grund af hvad nu anförts får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kungl. Maj:t vidtaga sådan ändring i gällande kungl. förordning af den 24 oktober 1885 angående försäljning af vin och maltdrycker m. m., att på landsbygden försäljning genom kringföring af nämnda drycker må få äga rum endast efter tillstånd, som efter vederbörande kommunalnämnds och kommunalstämmas hörande af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande meddelats, och endast åt tillverkaren af de drycker, som säljas, samt att sådan försäljning icke må ske annorledes än inom hus till därstädes boende eller å fartyg, äfvensom att dylikt tillstånd må meddelas endast tills vidare samt kunna af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande återkallas, när både kommunalnämnd och kommunalstämma i den kommun, tillståndet afser, det påyrka och Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande efter vederbörlig pröfning så finner skäligt.»

Detta var innehållet af Riksdagens år 1902 afåtna skrifvelse till Kungl. Maj:t. Emellertid tycks Kungl. Maj:t icke hafva fäst afseende vid Riksdagens då uttalade önsknigar. Jag skall be att få uppläsa 1 och 6 momenten af 1 § i ifrågavarande förordning enligt den lydelse, de genom Kungl. Maj:ts med anledning af Riksdagens framställning fattade beslut erhöilo. 1 momentet fick följande affattning: »Ej må någon, utan att hafva därtill jämlikt denna förordning förvärfvat rättighet, i stad eller på landet, till förtäring på stället, sälja vin, maltdrycker, kokadt kaffe, té, chokolad

*Förslag till
förordning
angående försäljning af
vin och öl.*

(Forts.)

Förslag till förordning angående försäljning af vin och öl.
(Forts.)

eller andra tillagade, icke spirituösa drycker, eller på landet idka försäljning af vin eller maldrycker för afhämtning till mindre belopp än tio liter, utom i de fall, som här nedan i denna § sägs; ej heller må någon på landet till försäljning kringföra vin eller maldrycker.» 6 momentet erhöi denna lydelse: »Det i 1 mom. stadgade förbud att å landet till försäljning kringföra vin eller maldrycker utgör ej hinder för den, som äger att till afhämtning försälja dylika drycker, att på rekvisition försända desamma till köpare; dock må vid sådan försändning dryckerna ej aflämnas annat än inomhus till därstädes boende, vid järnvägsstation eller å fartyg, och skall den, som forslar dem, vara försedd med en af säljaren utfärdad förteckning, upptagande särskildt för hvarje köpare dennes namn, det ställe, där dryckerna skola aflämnas, och den försända myckenheten.»

Kungl. Maj:t fäste, som sagdt, icke alls afseende vid hvad Riksdagen begärt. Nog hade det varit bättre, om, såsom Riksdagen önskat, de kommunala myndigheterna fått höras och Konungens befallningshafvande haft att lämna tillstånd. Jag har väl ändock det hoppet, att Konungens befallningshafvande, om de kommunala myndigheterna afstyrkt rätt till kringföring af öl, åtminstone i de flesta fall ej skulle hafva meddelat sådan rättighet, och den förmanen skulle äfven hafva vunnits, att, då missbruk yppats, de kommunala myndigheterna kunnat hos Konungens befallningshafvande anhålla om förbud mot kringföringen.

Det förefaller därför högst märkvärdigt, att Kungl. Maj:t icke vidtog sådan förändring i ifrågavarande förordning, som Riksdagens båda kamrar begärt. Jag hoppas dock, att den dag snart skall komma, då de kommunala myndigheterna blifva myndiga och själfva få bestämma, om de inom sina områden vilja hafva en handel, som åstadkommer så mycket ondt som rusdryckerna. Själf öfvertygad om rusdryckernas verkningar och uppmanad af många mina valmän att göra allt hvad jag kan för att göra de rusgifvande dryckerna mer oåtkomliga, har jag velat med denna min motion bidraga därtill.

Herr talman! Då jag icke har utsikt att vinna bifall till min motion, har jag endast velat uttala detta inför kammaren och skall således ej göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag godkändes.

15 och 16 §§.

Utskottets förslag godkändes.

För 17 § föreslog utskottet följande lydelse:

1. Kungl. Maj:ts befallningshafvande äger att vid meddelande af tillstånd till försäljning af vin och öl eller sedermera under

rörelsens utöfvande stadga de inskränknings- därvid, som kunna anses erforderliga.

Tillstånd till annan försäljningsrättighet än sådan, som afses i 7 eller 10 §, skall meddelas att gälla tills vidare och så länge Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej finner skäl återkalla detsamma.

Öfver beslut, hvarigenom tillsvidare meddeladt tillstånd återkallas, må klagan ej föras.

2. Då försäljningsrättighet beviljas, skall tillståndsbref utfärdas med angifvande däri af det lagrum, hvarå tillståndet sig grundar, samt hvarest och för hvilken tid rättigheten må begagnas; skolande däri jämväl utsättas de inskränknings- i rörelsens utöfvande, som vid tillståndets meddelande föreskrifvits.

3. Om meddeladt tillstånd skall Kungl. Maj:ts befallningshafvande lämna underrättelse till magistraten eller kommunalnämnden och länsmanen i orten.

Hvad i detta mom. är stadgadt afser icke utskänkning å järnvägståg eller passagerarefartyg.

Ej heller äge hvad i detta mom. är sagdt om magistratens underrättande tillämpning i Stockholm.

Paragrafen föredrogs, hvarefter ordet begärdes af

Herr Roos, som yttrade: I åtskilliga författningar, likartade med denna, talas om tillståndsbevis, men i detta författningsförslag står tillståndsbref. Här af följer viss olikhet i afseende å afgiften. Nu har Första Kammaren antagit 17 § med den ändringen, att ordet tillståndsbref utbyts mot ordet tillståndsbevis, och jag hemställer, att Andra Kammaren måtte antaga §:en med samma, sålunda ändrade lydelse.

Vidare anfördes ej. Kammaren godkände utskottets förslag med den af herr Roos däri föreslagna ändringen.

18 §; öfverskriften till 6—18 §§; 19—21 §§.

Utskottets förslag godkändes.

Kungl. Maj:t hade föreslagit, att 22 § skulle hafva denna lydelse:

1. Vin eller maltdrycker må icke å utskänkings- eller annat försäljningsställe försäljas senare å dag än klockan 10 på aftonen i stad och klockan åtta på aftonen å landet; ägande Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, där särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, därom förordna.

2. Utskänkning af vin eller maltdrycker vare icke tillåten å sön- eller helgdag, under det allmän gudstjänst hålles i försam-

*Förslag till
förordning
angående för-
säljning af
vin och öl.*
(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående försäljning af
vin och öl.*

(Forts.)

lingens kyrka; och må å sådana dagar annan försäljning eller försändning af nämnda drycker, med undantag af försändning till restauratör å passagerarefartyg, å landet icke äga rum samt i stad bedrifvas allenast till klockan tio på förmiddagen.

3. Hvad i denna § är stadgad afser icke utskänkning, hvarom förmåles i 6 § 2 eller 3 mom., ej heller utskänkingsrörelse, som idkas enligt 8 § eller å passagerarefartyg.

I motionen II: 282 hade herr *Risberg* hemställt, att i 22 § 2 mom. efter orden församlingens kyrka måtte göras det tillägget: »ej heller å annan tid sagda dag annorledes än vid måltider åt spisande gäster», samt att i den därpå följande meningen orden: »— — — landet — — — samt i stad bedrifvas allenast till klockan 10 på förmiddagen», måtte utgå.

Enligt utskottets förslag skulle paragrafen lyda sålunda:

1. Vin eller öl må icke å utskänkings- eller annat försäljningsställe försäljas senare å dag än klockan tio på aftonen i stad och klockan åtta på aftonen å landet; ägande Kungl. Maj:ts befallningshafvande att, där särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, därom förordna.

2. Utskänkning af vin eller öl vare icke tillåten å sön- eller helgdag, under det allmän gudstjänst hålles i församlingens kyrka; och må å sådana dagar annan försäljning eller försändning af nämnda drycker, med undantag af försändning till restauratör å passagerarefartyg, å landet icke äga rum samt i stad bedrifvas allenast till klockan tio på förmiddagen.

3. Hvad i denna § — — å passagerarefartyg.

Sedan paragrafen föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr *Risberg*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det må villigt erkännas, att det föreliggande författningsförslaget erbjuder betydelsefulla förbättringar beträffande ölförsäljningens ordnande. Hvad särskildt landsbygden beträffar, kan man med skäl förvänta, att goda resultat i nykterhetens och ordningens intresse skola vinnas genom denna författning och i synnerhet genom den utsträckta tillämpning af kommunernas själfbestämmanderätt, som däri häfdas.

Hvad åter städerna beträffar, torde nog förändringen till det bättre blifva mindre, om ens någon. Det uttalades ju i går farhågor för att man där till och med kan emotse en tillbakagång, en utvidgning af öllaffärerna genom införandet af den nu föreslagna ordningen för beviljandet af rättigheter.

Jag har i min motion framställt åtskilliga yrkanden, hvilka icke innebära någon afvikelse från den riktning, i hvilken den kungliga propositionen går, utan tvärtom ett fullföljande af den-

samma. Utskottet har också beaktat och upptagit ett och annat af dessa mina yrkanden.

Den nu föredragna paragrafen handlar om tiden för utskänknings- och andra försäljningsställens öppenbållande. Man kan säga, att förordningen i allmänhet har jämnställt bestämmelserna rörande utskänkning med bestämmelserna rörande annan försäljning, och detta med rätta. Jag anser, att detta är en af de förnämsta förtjänsterna hos det föreliggande förslaget. § 22 föreskrifver, att utskänkning och annan försäljning skola vara tillåtna under samma tider på hvardagarna. Däremot skulle, beträffande sön- och helgdagar, utskänkning enligt detta förslag vara tillåten hela dagen utom under gudstjänsten, under det att försäljning på annat sätt i stad endast skulle vara tillåten till klockan 10 på förmiddagen och på landet vara förbjuden under hela den dagen. Det gifves ett giltigt skäl för denna åtskillnad, det nämligen, att gäst, som intager sina måltider på dessa utskänkningsställen, ej skulle vara förhindrad att äfven bekomma öl till maten. Men detta är äfven det enda skälet, så vidt jag kan finna, som förefinnes för en sådan åtskillnad. Men då borde väl införas i förordningen bestämmelse därom, att utskänkning af öl under sön- och helgdag endast får ske till spisande gäst vid måltid, så att denna bestämmelse komme att bli lika med den, som finnes i nya brännvinsförsäljningsförordningens § 29. Det kan icke vara nyttigt vare sig för stads- eller landtbefolkningen, då denna nämnda dagar kommer in till staden, att tillfälle skall vara gifvet att tillbringa tiden på dessa ölutskänkningsställen, som då hållas öppna hela dagen utom denna korta tid, då gudstjänst hålles. En ändring härutinnan anser jag vara mycket välbetänkt och nyttig.

Vidare torde det ej vara behöfligt, att å andra ställen försäljning till afhämtning och försändning får pågå till klockan 10 på helgdagsförmiddagen. De enskilda hushållen ha ju tillfälle att skaffa sitt behof för söndagen dagen förut; och jag anser, att det vore en välbetänkt åtgärd att söka bereda denna stora personal, som har att skaffa med denna försäljning om söndagsförmiddagarna, ledighet ifrån arbetet under den dagen likaväl som annat folk; och då detta skulle kunna ske, utan att öläffärerna behöfde lida något därigenom eller svårighet på något sätt skulle uppstå, håller jag före, att införandet af en sådan bestämmelse i denna § vore mycket nyttigt. Vi sträfva ju att bereda vårt lands befolkning så mycken sabbatshvila som möjligt, och hvarje steg i den riktningen tror jag bestämdt skall lända vårt folk till välfärd.

Jag tager mig därför friheten att vid denna §, i enlighet med den motion jag framställt, föreslå, att i 22 § 2 mom. efter orden »församlingens kyrka» göres det tillägget: »*ej heller å annan tid sagda dag annorledes än vid måltider åt spisande gäster*» samt att i den därpå följande meningen orden: »— — — landet — — — samt i stad bedrifvas allenast till klockan 10 på förmiddagen», må utgå. Momentet skulle således få följande lydelse: »Utskänkning af vin

Förslag till förordning angående försäljning af vin och öl.
(Forts.)

*Förslag till
förrådning
angående för-
säljning af
vin och öl.
(Forts.)*

eller öl vare icke tillåten å sön- eller helgdag, under det allmän gudstjänst hålles i församlingens kyrka, ej heller å annan tid sagda dag annorledes än vid måltider åt spisande gäster; och må å sådana dagar annan försäljning eller försändning af nämnda drycker, med undantag af försändning till restauratör å passagerarefartyg, icke äga rum.»

Herr Lindblad: Jag finner det mycket naturligt, att den siste ärade talaren såsom präst i svenska kyrkan i ännu högre grad, än hvad utskottet funnit möjligt, vill upprätthålla sabbatens helgd och betydelse. Men jag tror, att man äfven bör tillmäta meningarne på andra håll så stort berättigande, att man icke går längre än som uppbäres af denna allmänna opinion; och jag tror därför, att regeringens förslag härvidlag fullt motsvarar hvad som kräfves i detta fall. Jag skall därför i korthet be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet godkändes paragrafen med den af utskottet föreslagna lydelsen.

23 §.

Utskottets förslag godkändes.

För 24 § var af Kungl. Maj:t föreslagen denna lydelse:

1. Vin eller maltdrycker må icke å utskänknings- eller annat försäljningsställe utlämnas till den, som är rusig, ej heller å utskänkningsställe till minderårig.

2. Öfverlastad person får ej utdrifvas från utskänkningsställe, där han förtärt vin eller maltdrycker, eller lämnas utan vård.

Däremot föreslog utskottet följande lydelse af paragrafen:

1. Vin eller öl må icke å försäljningsställe utlämnas till den, som är rusig, ej heller till minderårig.

2. Öfverlastad person får ej utdrifvas från utskänkningsställe, där han förtärt vin eller öl, eller lämnas utan vård.

3. I utskänkningslokal skall friskt dricksvatten ständigt tillhandahållas.

Efter föredragning af paragrafen yttrade

Herr Roos: Såsom herrarne hafva sig bekant, tolkas ordet »minderårig» i brännvinsförsäljningsförrådningen sålunda, att därmed afses barn under 15 år. Men i strafflagen lär man numera gifva

den tolkningen däråt, att med minderårig förstås person, som icke fyllt 18 år. Utskottet har då tänkt sig, att i detta uttryck: »ej heller till minderårig», skulle med »minderårig» afses barn under 15 år. Men på det att detta måtte blifva fullt tydligt uttryckt, hemställer jag, att Andra Kammaren, liksom Första Kammaren gjorde i går, måtte antaga 1 mom. af 24 § med det tillägget, att efter ordet »minderårig» fogas orden: »som ej fyllt 15 år».

Förslag till förordning angående försäljning af vin och öl.
(Forts.)

Herr Räf: Då frågan om hvad som bör förstås med »minderårig» såväl i afseende på brännvinsförsäljningsförordningen som i afseende å denna förordning spelar en ganska betydande roll, skall jag, i olikhet med den föregående talaren, bedja att få hemställa om det tillägg, att med minderårig förstås den, som ej fyllt 18 år, och att således siffran 18 insättes i stället för den af den föregående talaren föreslagna siffran 15.

Herr Lindblad: Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att utskottet redan har gjort en stark begränsning af Kungl. Maj:ts förslag. Ty utskottet har tagit bort rättigheten att till minderårig få utlämna öl till afhämtning. Kungl. Maj:t har blott föreslagit, att öl icke finge utlämnas till minderårig på utskänkingsställe. Jag tror därför icke det är lämpligt, att man nu går ännu längre än hvad utskottet trott sig kunna gå, och man vinner nog målet genom att acceptera den åldersgräns, som af den förste talaren vid denna punkt, herr Roos, föreslagits.

Herr Jansson i Krakerud: För min enskilda del anser jag, att det är en väl låg siffra, då man vill med minderårig förstå barn under 12 år. Nog bör man väl betrakta äfven dem, som äro 14 år, för minderåriga äfven i denna förordning. Man anser ju i de flesta andra fall, att den, som icke är 14 år gammal eller icke gått i nattvardsskola, är minderårig; och det är väl ingen, som gått i nattvardsskola vid 12 års ålder. Således borde man kunna, för att få ett medelförslag, förena sig med herr Räf.

Jag hörde väl ej fel, då herr Roos sade, att Första Kammaren tillagt orden, att såsom minderårig skall anses den, som var under 12 år? Det var under förutsättning häraf som jag yrkade bifall till herr Räfs förslag.

Herr Zimdahl: Det kan i alla händelser anses besynnerligt, att en gosse eller flicka t. ex. vid 16 à 17 år anses för minderårig; och då Första Kammaren har stannat vid en siffra af 15 år, synes det äfven vara skäl för Andra Kammaren att taga samma siffra; och jag ber således, att i mom. 1 efter ordet »minderårig» tilläggas orden: »som fyllt 15 år». Jag ber alltså att få yrka bifall till herr Roos förslag.

*Förslag till
förordning
angående för-
säljning af
vin och öl.*

(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framställt proposition å de därunder gjorda yrkandena, godkände kammaren utskottets förslag med det af herr Roos föreslagna tillägget.

25—29 §§.

Utskottets förslag godkändes.

Härefter föredrogs 30 §; och yttrade därvid

Herr Almqvist: Jag har vid denna § väckt en motion i syfte att gifva kommunalnämnden större myndighet att öfvervaka kringföring af öl. Jag har nämligen föreslagit tillsättande af ett 4:de moment till § 30, hvori det skulle föreskrivas att, därest det visade sig att genom försändning af maltdrycker skulle främjas oloflig försäljning eller oordningar i öfrigt, kommunalnämnden skulle äga rätt att tillsvidare förbjuda utöfvandet af rätt till dylik försändning. Nu har emellertid utskottet gjort ett tillägg till § 14 och i § 37 infört straffbestämmelser, däri det föreskrives att, om någon, som är skyldig medföra förteckning enligt 14 §, vägrar att på anfordran af krono- eller polisbetjänt, ledamot af kommunalnämnden eller af kommunalnämnden utsedd person uppvisa förteckningen, han straffas såsom i 33 § sägs. Ser man nu efter i 33 §, hvilka dessa straffbestämmelser äro, så finner man, att dessa äro så stränga, att en sådan person för fjärde resan kan straffas med böter af ända till 500 kronor eller fängelse i 6 månader.

Då jag således tror i likhet med utskottet, att dessa föreskrifter komma att verka i samma riktning som det af mig i min motion föreslagna sättet, skall jag nu ej göra något annat yrkande än på bifall till utskottets hemställan vid denna paragraf.

Vidare anfördes ej. Utskottets förslag godkändes.

31 och 32 §§; öfverskriften till 19—32 §§.

Utskottets förslag godkändes.

Kungl. Maj:t hade föreslagit följande lydelse af 33 §:

1. Den, som utan att vare sig därtill hafva erhållit tillstånd eller eljest vara därtill berättigad
utskänker vin eller maltdrycker, eller
till afhämtning eller försändning försäljer sådana drycker, böte första gången från och med tio till och med femtio kronor, andra gången från femtio till och med etthundra kronor och tredje gången från etthundra till och med trehundra kronor.

Sker förbrytelse fjärde gången eller oftare, dömes till böter från trehundra till och med femhundra kronor eller fängelse från och med en till och med sex månader.

2. Hvad i 1 mom är stadgadt gälle ock om den, som på landet eller, utan att därtill vara berättigad, i stad till försäljning kringför vin eller maltdrycker.

3. Sker förbrytelse, hvarom sägs i denna §, å sön- eller helgdag, vare det såsom försvärande omständighet ansedt.

I den af herr *Kvarnzelius m. fl.* väckta motionen II: 288 hade framställts förslag om tillägg till 33 § af denna lydelse:

4. Sker förbrytelse, hvarom i denna § sägs, vare tillika de i försäljningslokalen eller å det fordon, som för forslingen användts, befintliga vin och maltdrycker underkastade beslag och förbrutna.

Enligt utskottets förslag skulle paragrafen lyda sålunda:

1. Den, som utan att vare sig därtill hafva erhållit tillstånd eller eljest vara därtill berättigad
utskänker vin eller öl, eller
till afhämtning eller försändning försäljer sådana drycker, böte första gången från och med tio till och med femtio kronor, andra gången från femtio till och med etthundra kronor och tredje gången från etthundra till och med trehundra kronor.

Sker förbrytelse — — sex månader.

2. Hvad i 1 mom är stadgadt gälle ock om den, som på landet eller, utan att därtill vara berättigad, i stad till försäljning kringför vin eller öl.

3. Sker förbrytelse — — — ansedt.

Vid paragrafen hade afgifvits reservation af herr *Waldenström*, hvilken hemställde, att till 33 § måtte fogas ett nytt moment, så lydande:

4. Sker förbrytelse, hvarom i denna § sägs, vare tillika det i försäljningslokalen eller å det fordon, som för forslingen användes, befintliga förråd af vin och öl förbrutet.

Paragrafen föredrogs, hvarefter ordet begärdes af

Herr *Kvarnzelius*, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom herrarne kanske observerat, har jag i förening med andra ledamöter af denna kammare i en motion påyrkat, att ett 4:de moment skulle tilläggas den nu föredragna §, ett moment hvori det medgifves beslagsrätt gent emot dem, som utan tillstånd eller eljest olagligen försälja vin och öl. Utskottet har emellertid icke velat

Förslag till förordning angående försäljning af vin och öl.

(Forts.)

taga hänsyn till denna vår hemställen, och det är därför jag nu ber att några ögonblick få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för att närmare utveckla skälen till att vi önska denna beslagsrätt. Jag anhåller då, att kammarens ledamöter därvid så mycket som möjligt ville följa min argumentering, därför att de förhållanden, på hvilka jag stöder min uppfattning, i mångt och mycket skilja sig från förhållandena i andra delar af vårt land. Jag tror nämligen icke, att det finns någon del af riket, som är så besvärad och har så stora olägenheter af lönnkrögeriet, som just Norrland.

Lönnkrögarna äro ju sådana personer, som ställa sig fullständigt utanför samhället; deras enda uppgift är att sälja öl och därpå skaffa sig sitt uppehälle. De göra detta till sitt näringsfång. De bry sig följaktligen icke om den nesa som ligger i att bli straffad för lagbrott, utan de taga endast hänsyn till, huruvida lönnkrögeriet är en vinstgifvande affär, äfven med risk att man blir ådömd böter och får aftjäna dessa i fängelse.

I Sundsvallstrakten hafva vi lönnkrögare, som bedrifvit sin handtering oafbrutet under 15 år och oafbrutet under denna tid blifvit lagförda, men ändå har det icke lyckats att afbryta deras handtering.

Industriidkare som hafva sådana lönnkrögare i närheten af sina industriella anläggningar, hvarest deras arbetarebostäder äro belägna, hafva nödgats göra stora ekonomiska uppoffringar för att frigöra sig från desamma. Jag vet fall, då industriidkare nödgats inköpa de fastigheter, i hvilka lönnkrögare idkat sin handtering, för att blifva af med dessa personer.

Det är nämligen så på en hel del platser, att bryggerierna finna med sin fördel förenligt att inköpa fastighet på en folkrik plats och upplåta den åt personer som på olagligt sätt vilja försälja deras tillverkning. Vid sådana förhållanden är det alldeles tydligt, att det möter ganska stora svårigheter att blifva af med dylika lönnkrögare.

Den tanken har då uppstått, om man icke möjligen genom beslagsrättens införande borde gifva mer effekt åt lagstiftningen. Denna tanke är icke ny, den har icke först uppfunnits af nykterhetsvännerna — af nykteristerna, om man så vill säga — utan det är andra personer, som först hafva framlagt denna tanke. Redan år 1892 väckte en ledamot af Första Kammaren, häradshöfding Ölander, motion om införande af beslagsrätt, och han stödde detta sitt yrkande på en långvarig praktisk erfarenhet såsom domare i en norrländsk domsaga. Annu har förslaget emellertid icke vunnit Riksdagens bifall, men då Riksdagen nu står i begrepp att fatta ett så genomgripande beslut angående maldrycksförsäljningen, synes det mig, att äfven detta förslag bör blifva pröfvadt och beaktadt.

Nu är det visserligen sant, att enligt Kungl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag skärpta straffbestämmelser blifva införda, men äfven med dessa straffbestämmelser är det ingen möjlighet att stäfja

lönkrögeriet, där det yrkesmässigt bedrifves och bedrifves af personer hvilka — såsom jag förut sagt — med förakt för lag och ordning ställa sig fullständigt utom samhället.

I allmänhet är det ju så på landet, att ting hållas blott ett par, tre gånger om året, och då kan det dröja 3 eller 4 år, innan man kan få en lönkrögare fälld för första resans öfverträdelse af förordningen. Han kan uraktlåta att inställa sig till första tinget. Sedan under andra tinget sker det likadant; då blir han ålagd att inställa sig vid vite eller hämnings påföljd. Vid tredje tinget, då han ändtligen inställer sig — om han nu det gör — nekar han; det måste då införas bevis, vittnen måste inkallas; och så blir det nytt uppskof. Vid fjärde tinget ja då är kanske icke bevisningen tillfyllest. Det är tydligt, att det är svårt att leda i bevis ett brott som blifvit begånget för årtal sedan, ty i stämningen skall vara angifvet viss bestämd tid, när brottet blifvit begånget. Allt detta gör, att det vanligen är en mycket vanskelig uppgift att få lönkrögarna fällda, och att det, äfven när det lyckas, drager långt ut på tiden.

Om nu emellertid en dylik lönkrögare blir lagförd och efter 3 eller 4 års förlopp straffad, så spelar det icke stor roll för honom, äfven om han betalar böterna, men i de flesta fall betalar han dem icke alls.

Om man vill göra ett snabbt slut på lönkrögeriet — och därom äro vi väl alla ense, att det bör på ett effektivt sätt bekämpas — så måste man vidtaga andra åtgärder än dem, som nu äro möjliga,

Jag ber att till kammarens bedömande få lämna några intyg, som till fullo bestyrka mina uppgifter i detta fall. Jag har fått dem från vederbörande inom Sköns kronolänsmansdistrikt. Ett af dem afser man och hustru, som tillsammans under tre års tid blifvit ådömda 3,590 kronors böter, som de aftjänat på kronohäktet.

Ett annat intyg rör en person, som under sex års tid för olaga försäljning af maltdrycker blifvit ådömd tillsammans 5,026 kronors böter, hvilka också aftjänats.

Vidare har jag ett intyg, som jag ber att få uppläsa in extenso, emedan det är så belysande för den sak jag åsyftar. Det lyder: »Att arbetaren Anders Gustaf Åström å Skönsmon blifvit af Sköns tingslags häradsrätt nedanstående dagar dömd att för olaga försäljning af maltdrycker böta:

år 1894	den 29 december	Kr.	610: —
» 1896	» 5 maj	»	2,320: —
» »	» 2 juli	»	1,070: —
» 1899	» 7 januari	»	1,785: —
» 1901	» 4 maj	»	3,040: —
» 1902	» 24 april	»	2,700: —
» »	» 16 september	»	900: —
» 1903	» 29 april	»	1,125: —
» »	» 15 september	»	675: —
eller tillsammans				Kr. 14,225: —

Förslag till förordning angående försäljning af vin och öl.

(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående för-
säljning af
vin och öl.*

(Forts.)

samt att dessa bötesbelopp blifvit med motsvarigt fängelsestraff aftjänade med undantag af de tvenne sistnämnda beloppen, enär Åström aflidit å kronohäktet i Sundsvall den 20 december 1903 under aftjänandet af bötesbeloppet 1,125 kronor, varder härmed i enlighet med här förvarade saköreslängder och däri gjorda anteckningar till bevis meddeladt

Sköns länsmanskontor den 1 maj 1905.

Aug. Sjöstedt.
Kronolänsman.

Det är, synes det mig, en ganska vacker summa, som han på det sättet intjänat!

Nu är det emellertid med dessa lönnkrögare, alldeles som med statens tjänare, att under den tid de icke själfva »uppehålla tjänsten», få de afstå från »tjänstgöringspenningarna». Under den tid denne lönnkrögare har suttit inne, har hans hustru »uppehållit tjänsten» och för det har hon blifvit ådömd ett bötesbelopp af tillsammans 655 kronor, af hvilket belopp hon erlagt kontant 75 kronor en gång och 40 kronor en annan gång; den återstående delen har hon aftjänat med motsvarande fängelsestraff.

Dessa bevis synas mig vara alldeles tillräckliga för att motivera vårt yrkande och vår hemställan om att få olagligt bedrifvet ölkrogeri belagdt med beslagsrätt.

Det är ju löjligt att man skall hafva en lagstiftning, där allmänheten ser, att man med densamma står fullständigt maktlös och värnlös gent emot dessa personer, hvilka icke hafva någon annan uppgift än att bedrifva lönnkrogeri och därpå skörda ekonomisk vinst, utan någon tanke på den skada, som de därmed tillfoga omkringliggande bygd och det samhälle, hvarest de verka.

För att om möjligt bryta detta har den kommun jag tillhör anslagit medel för anordnande af extra ting för att om möjligt påskynda en rättsprocedur, som visat sig vara allt för trög för att nå det åsyftade målet. Äfven detta har emellertid blifvit utan resultat; visserligen hafva bötesbeloppen därigenom snabbare ökats och gått upp till en högre summa, men vid förvandlingen af böterna är det ju endast en maximitid, inom hvilken dessa böter kunna aftjänas till hur högt belopp som helst. Denna tid blir i alla fall endast en lämplig rekreationstid för lönnkrögaren, under hvilken han hämtar krafter, får god vård, god bostad, bad och all möjlig ans, tjänlig föda etc. — allt på statens bekostnad — så att han, när han sedan kommer ut, med oförminskade krafter åter kan fortsätta att bedrifva sin brottsliga handtering till skada för det allmänna och särskildt för det samhälle där han verkar.

Jag vågar därför hoppas, att Andra Kammaren skall komma oss till hjälp i de delar af landet, hvarest dylika missförhållanden florera, genom att bifalla den af herr Waldenström vid denna punkt

fogade reservation, hvari hemställes, att till § 33 fogas ett nytt moment, så lydande:

»Sker förbrytelse, hvarom i denna § sägs, vare tillika det i försäljningslokalen eller å det fordon, som för forslingen användes, befintliga förråd af vin och öl förbrutet.»

Förslag till förordning angående försäljning af vin och öl.

(Forts.)

I detta anförande instämde herrar *Nydal, Åkerlind, Hörnstén, Andersson* i Baggböle, *Hammarström, Lindgren* i Örebro, *Matsson, Johansson* i Jönköping, *Hazén, Jonsson* i Hökhult, *Sjöberg, Johansson* i Öija, *Sandquist, Beckman, Ericsson* i Ahlberga, *Wavrinsky* i Stockholm, *Braning, af Burén, Ekholm, Broström, Hullkrantz, Nilsson* i Skärhus, *Gustafsson* i Mjölby, *Olsson* i Viken, *Thorsson, Larsson* i Västerås och *Forssell*.

Herr Roos: Herr talman! Inom utskottet ställde jag mig ganska sympatisk mot den af herr Kvarnzelius om ändring af § 33 afgifna motionen. Och nu, sedan jag hört motionärens värtaliga och varmhjärtade anförande, ställer jag mig afgjordt på hans sida, Jag ber därför, herr talman, att få instämma i det yrkande, som han nyss framställde.

Häruti instämde herrar *Åkerlund, Zimdahl* och *Danielsson*.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Meyer: Hvad den ärade motionären här har anført, är utan all fråga synnerligen behjärtansvärdt. Och i fall han hade inskränkt sig till att föreslå denna påföljd endast vid de tillfällen, då det är fråga om *utskänkning* af sådana här drycker — och det är just i detta fall, som den skärpning, han föreslår, skulle vara behöflig — så skulle jag ha förklarar, att jag för min del funne ett sådant tillägg lämpligt och visserligen icke ville sätta mig däremot. Men det gäller ju äfven i de fall, då det är fråga om försäljning till afhämtning eller försändning. Och jag vet icke, huru man då skall kunna tolka det af honom föreslagna tillägget, då det däri heter: »sker förbrytelse, hvarom i denna § sägs, vare tillika de i försäljningslokalen eller å det fordon, som för forslingen användes, befintliga vin- och malt-drycker underkastade beslag och förbrutne.» Hvad menas med försäljningslokal, när man säljer vin eller öl till afhämtning eller försändning? Det tror jag är mycket svårt att säga. Och det kan föra det med sig, att, om t. ex. en person säljer något litet parti vin — det skulle kunna hända att han gör det utan att ha reda på, att han icke är lagligen berättigad att göra det — så skulle man kunna lägga beslag på hela hans lager. Jag är mycket betänksam med afseende därå, huru denna bestämmelse skall kunna tillämpas, och jag menar dessutom, att man icke behöfver gå så långt, som den ärade motionären föreslagit.

Förslag till förordning angående försäljning af vin och öl.

(Forts.)

Nu är det en annan sak, och det är, att, om Andra Kammaren besluter sig för att antaga herr Kvarnzelius' motion, så skulle det vid en sammanjankning mellan kamrarne kunna ordnas så, att denna bestämmelse träffade endast det som den bör träffa, nämligen utskänkning af vin och öl eller rättare sagdt utskänkningen af öl. Och under den förutsättningen att så skall ske — och jag föreställer mig, att det icke möter några svårigheter — vill jag för min del gärna förorda bifall till herr Kvarnzelius' förslag.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan herr talmannen i ämnet framställt propositioner, godkände kammaren utskottets förslag till paragrafens lydelse med det tillägg, som föreslagits i den af herr Waldenström vid denna paragraf afgifna reservationen.

34—45 §§; öfverskriften till 33—45 §§; öfvergångsstadganden och rubriken.

Utskottets förslag godkändes.

Utskottets hemställan förklarades besvarad genom de af kammaren fattade här ofvan omförmälda besluten.

§ 6.

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

Härefter föredrogs andra särskilda utskottets memorial, n:o 8, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa bestämmelser i det vid utskottets utlåtande n:o 1 fogade förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Riksdagens kamrar hade stannat i olika beslut rörande andra momentet af 17 §. Detta var i utskottets förslag så lydande:

2. Bolag må ej till annan öfverlåta all utminutering eller all utskänkning af brännvin inom kommun, men skulle bolaget vilja mot bestämd afgift åt annan öfverlåta rättighet till utminutering eller utskänkning, göre bolaget därom framställning hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som äger efter magistratens eller kommunalnämndens hörande att med afseende såväl å skälen och villkoren för öfverlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den

person, å hvilken öfverlåtelsen ifrågasättes, som ock å afgiftens förhållande till det litertal brännvin, som anses kunna komma att afyttras, bifalla eller afslå framställningen.

Med öfverlåtelse af utskänkingsrättighet följer skyldighet för den, till hvilken sådan rättighet blifvit öfverlåten, att hos bolaget inköpa allt för rörelsen erforderligt brännvin.

Berörda moment hade blifvit af Andra Kammaren utan förändring antaget i dess af utskottet föreslagna lydelse, hvaremot Första Kammaren godkänt momentet med uteslutande af sista punkten.

Utskottet hemställde, att Riksdagen, hvardera kammaren med frånträdande af sitt i fråga om 17 § 2 mom. fattade beslut, så vidt detta strede mot det af utskottet nu framställda förslag, måtte godkänna följande lydelse å nämnda moment:

2. Bolag må ej till annan öfverlåta all utminuterung eller all utskänkning af brännvin inom kommun, men skulle bolag vilja mot bestämd afgift åt annan öfverlåta rättighet till utminuterung eller utskänkning, göre bolaget därom framställning hos Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som äger efter magistratens eller kommunalnämndens hörande att med afseende såväl å skälen och villkoren för öfverlåtelsen samt lämpligheten och behörigheten hos den person, å hvilken öfverlåtelsen ifrågasättes, som ock å afgiftens förhållande till det litertal brännvin, som anses kunna komma att afyttras, bifalla eller afslå framställningen.

Med öfverlåtelse af utskänkingsrättighet följer skyldighet för den, till hvilken sådan rättighet blifvit öfverlåten, att hos bolaget inköpa allt för rörelsen erforderligt egentligt brännvin och det brännvin i öfrigt, som bolaget tillhandahåller i sin rörelse.

Efter föredragning af punkten yttrade:

Herr Palme: Herr talman! I sista stycket af det nu föredragna momentet stadgas, att den, till hvilken utskänkingsrättighet blifvit öfverlåten, skall vara skyldig att hos bolaget inköpa allt för rörelsen erforderligt egentligt brännvin och det brännvin i öfrigt, som bolaget tillhandahåller i sin rörelse. Det »brännvin i öfrigt», hvarom här talas, betyder naturligtvis konjak, visky, likörer och allt dylikt. Nu kan det vara så som t. ex. med Stockholms utskänkingsbolag lär vara förhållandet, att bolaget kanske endast har en sort konjak, en sort visky och en sort likör. Det finnes emellertid ett stort antal sorter af hvar och en af dessa drycker. Nu skulle denna bestämmelse kunna tolkas så, att ett utskänkingsställe, kafé eller restaurant, som fått utskänkingsrätt på sig öfverlåten, endast skulle få tillhandahålla just de sorter, som utskänkingsbolaget har. Jag för min del kan icke tolka bestämmelsen på det sättet. Men jag har resonnerat med personer, som varit intresserade af denna paragraf. Särskildt talade jag, då jag i dag gick till Riksdagen,

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående för-
säljning af
brännvin.*

(Forts.)

med verkställande direktören för Stockholms utskänkningsbolag, och han var oviss rörande tolkningen af detta stadgande. Och det skulle därför vara önskvärdt, om i kammarens protokoll inflöte några ord angående den tolkning af innehållet i denna punkt, som i utskottet gjort sig gällande.

Herr Lindblad: Herr talman! Jag skall icke tillåta mig att gifva någon tolkning af det ifrågavarande uttrycket, utan endast förklara, att, när utskottet gick till sammanjämkning af kamrarnas skiljaktiga beslut, ansågo sig utskottsledamöterna från denna kammare skyldiga att hålla på Andra Kammarens beslut så mycket som möjligt. Och efter en ganska långvarig debatt enade man sig slutligen inom utskottet om de ordalag, som finnas angifna i utskottets föreliggande betänkande.

Huru denna bestämmelse sedan skall tolkas, det beror strängt taget därpå, huru vederbörande utskänkningsbolag komma att tolka den. Ty det är utskänkningsbolagen, som lämna utskänkningsrättigheter ifrån sig, och det blir alltså beroende på bestämmelserna i ett kontrakt mellan respektive bolag och den, som får rättigheten på sig öfverlåten, hvad som i detta afseende skall gälla. Men utskottet har särskildt ansett, att i Andra Kammarens beslut ligger en direkt uppfordran till dessa bolag att så bedrifva sin verksamhet, att de böra taga ut mera af rörelsen, och att de personer, som erhållit utskänkningsrättigheter, också må afstå något mera åt bolagen af de onekligen stora inkomster, som utskänkningsaffärerna i regel tillföra sina innehafvare. Och särskildt inför det kända förhållandet, att det är synnerligen många, ja flertalet utskänkningsbolag i landsorten, som redan bedrifva sin verksamhet på detta sätt, hade man ansett det önskvärdt, att våra största utskänkningsbolag, speciellt det i Stockholm, skulle öfvergå till att begagna samma förfaringssätt.

Jag är öfvertygad om fördelarna härutinnan och därför vill jag för att vi icke må riskera lagförslagets fall, föreslå, att vi nu acceptera den af utskottet föreslagna lydelsen äfven af detta moment, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Roos: Herr talman! Herr Palme framställde en fråga rörande tolkningen af den föredragna paragrafens sista moment enligt sammanjämkningsförslaget.

Som jag misstänker, att han icke är nöjd med det svar, som min ärade kamrat i utskottet, herr Lindblad, afgaf, skall jag tillåta mig att äfven för egen del lämna ett svar på hans fråga.

Herr Palme anser det vara tvifvelaktigt, om, då ett bolag t. ex. tillhandahåller endast en sorts likör, innehafvaren af en utskänkningsrättighet skulle vara tvungen att endast taga denna likör. Alltså, om utskänkningsbolaget här i staden endast har munklikör, skulle Hasselbacken vara inskränkt till att endast tillhandahålla sådan likör. Han ansåg nu, att detta icke var riktigt.

Då får jag säga, att min uppfattning af utskottets sammanjämningsförslag är den, att, om en speciell sorts likör, visky eller konjak tillhandahålles af ett utskänkningsbolag, och utskänkningsinnehafvaren just vill hafva den tillgängliga sorten af något dera slaget, är han skyldig att inköpa denna sort från bolaget. Om däremot bolaget i sin rörelse icke har alla de sorter af visky, konjak eller likör, som utskänkningsinnehafvaren vill köpa, är denne oförhindrad att köpa dessa sorter hvar han vill.

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.
(Forts.)

Herr Palme: Detta var just den tolkning, som äfven jag tror vara den riktiga, och därför anhåller jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lindblad: Jag vill ge till känna, att den tolkning, herr Roos här afgifvit, var noga räknadt hvarken min eller utskottets, och därför tror jag det ännu står i vida fältet, om den precis får begränsas på det sättet, exempelvis att bolaget underlåter att tillhandahålla några af de allmännaste och mest brukliga sorterna. Detta vore uppenbarligen ett kringgående. Äfven punsch måste enligt min mening här räknas till »brännvin».

Jag är emellertid öfvertygad därom, att hela innebörden af detta stadgande blir mera en *moralisk* vädjan till respektive utskänkningsbolag att gå till väga på ett riktigt sätt härvidlag än ett juridiskt medel att tvinga fram detta.

Ty det följer af rättigheten att taga »*hvad de behöfva*», att behöfva de icke en viss sort, så taga de icke heller däraf. I deras fria val ligger alltså något, som måste inverka härvidlag.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet Meyer: Jag vill endast påpeka, att, om ett utskänkningsbolag öfverlåtit en rättighet på någon person, har ju bolaget rättighet att föreskrifva hvilka villkor som helst.

Jag kan ju icke säga, huru detta stadgande juridiskt skall tolkas, därför att jag själf icke är jurist, så att hvad jag i det fallet säger, har ju icke någon betydelse. Men det förefaller mig, som om den af herr Roos gifna tolkningen skulle vara den riktiga.

Det är ju genom ett kontrakt, som förhållandet mellan bolaget och den enskilde, som får rättigheten på sig öfverlåten, bestämmes. I händelse det icke står något särskildt stadgadt däri, då skall den allmänna regeln i stadgandet gälla. Då säger lagen, att han är skyldig att ifrån bolaget taga allt det brännvin, som han behöfver, och som af bolaget hålles till salu. Men när han icke kan få hvad han behöfver hos bolaget, får han köpa det på annat håll. Om bolaget t. ex. tillhandahåller endast enstjärnig Hennessy, men den, som fått rättigheten på sig öfverlåten, anser sig behöfva trestjärnig Hennessy för sin affär, då är han — enligt min mening — berättigad att köpa trestjärnig Hennessy hvar han behagar.

*Förslag till
förordning
angående för-
säljning af
brännvin.
(Forts.)*

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 4 och 5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 7.

Till afgörande förelåg vidare andra särskilda utskottets utlåtande, n:o 9, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition, n:o 105, angående ändrad lydelse af 8 och 28 §§ uti kungl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878.

På grund af en utaf Kungl. Maj:t till Riksdagen aflåten proposition i ämnet hemställde utskottet, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att 8 och 28 §§ i kungl. stadgan angående skjutsväsendet den 31 maj 1878 skulle erhålla följande ändrade lydelse:

§ 8.

Innehafvare af nu varande gästgifveri, vare sig att det såsom sådant bibehålles eller till skjutsstation inskränkes, äge att fortfarande tillgodonjuta de friheter, räntor och andra dylika förmåner, som blifvit detsamma i laga ordning tillerkända.

Är rättighet till utskänkning af brännvin med gästgifveri för- enad, lände i afseende å utöfning af sådan rättighet till efterrättelse, hvad i gällande förordning angående brännvins försäljning därom finnes stadgad.

I hvad mån gästgifvare må äga rätt till utskänkning af malt- drycker, stadgas i gällande förordning om försäljning af sådana drycker.

§ 28.

Därest vid entreprenadauktion å skjutsningen vid gästgifveri å landet denna varder af annan än gästgifvaren öfvertagen, men gäst- gifverihållningen icke tillika på entreprenören öfverlåtes, vare gäst- gifvaren fortfarande bibehållen vid den rättighet till utskänkning af maltdrycker, som enligt gällande förordning om försäljning af sådana drycker honom tillkommer. Varder åter gästgifverihållningen i sam- manhang med skjutsningen för den period, entreprenaden omfattar, på entreprenören öfverlåten och till den af honom erbjudna lägen- het förflyttad, må gästgifvaren under tiden icke utöfva ifrågavarande försäljningsrättighet, utan kommer densamma att i förening med gästgifverihållningen för nämnda tid på entreprenören öfvergå.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, lämnades på begäran ordet till:

Förslag till förordning angående försäljning af brännvin.

(Forts.)

Herr Olsson i Stockholm, som yttrade: Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att här i 8 §:s sista moment begagnas ordet »maltdrycker», ehuru i hela förordningen angående vin och öl ordet »maltdrycker» blifvit utbytt mot ordet »öl». I enlighet härmed bör man, synes det mig, i denna 8 § utbyta ordet »maltdrycker» mot ordet »öl», och således böra sista orden i momentet, »sådana drycker», äfven utbytas mot orden »vin och öl». Likaledes skulle samma ändring vidtagas i 28 §. Sista momentet i 8 § skulle då få följande lydelse:

»I hvad mån gästgifvare eller stationsföreståndare må äga rätt till utskänkning af öl, stadgas i gällande förordning om försäljning af vin och öl».

Jag ber att få erinra om, att i den paragraf, som hänvisningen afser, eller 6 § i förordningen angående försäljning af vin och öl, begagnas just i andra momentet ordet »öl». Det heter där: »Gästgifvare äge utan särskildt tillstånd rätt att till resande utskänka öl i samband med servering af mat». Konsekvensen synes mig då fordra, att ordet »maltdrycker» i dessa paragrafer, den 8:de och 28:de, utbytas mot ordet »öl».

Jag förmodar, att det endast beror på ett förbiseende inom utskottet, att så icke skett.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ärendet biföll kammaren utskottets förslag med de ändringar, hvarom herr Olsson i Stockholm gjort framställning.

§ 8.

Härefter föredrogos hvarterdera för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 122, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse af Länna—Norrtälje järnväg; och

n:o 123, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ökning af lånefonden för rederinäringens understödjande.

§ 9.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, n:o 124, i anledning af väckt motion om bildande af en fond för lån till kommuner i och för byggande af folkskolehus m. m. *Om bildande af en fond för lån till kommuner i och för byggande af folkskolehus m. m.*

I en inom Andra Kammaren väckt motiou, n:o 49, hade herr A. T. Carlheim-Gyllensköld föreslagit, att Riksdagen måtte besluta upplägget af en fond af 5 millioner kronor för åren 1906, 1907

Om bildande af en fond för lån till kommuner i och för byggande af folkskolehus m. m. och 1908 och stående under riksgäldskontorets förvaltning, från hvilken fond Kungl. Maj:t skulle äga meddela lån till byggande eller utvidgning af folkskolehus och småskolehus på landsbygden och i städer, där vederbörande kommun befunnes däraf vara i behof.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade emellertid afgifvits af herr *Ödman*.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet begärdes af motionären,

Herr Carlheim-Gyllensköld, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Statsutskottet söker i sitt utlåtande misstänkliggöra förslaget om bildande af ifrågavarande länefond genom att säga, att i min motion »är fråga endast om en särskild kommunal angelägenhet», och yttrar därefter några polemiserande ord i samma riktning. Men enligt min åsikt är folkskoleväsendet vida mera en *statsangelägenhet* än en kommunal sådan. Detta kan bevisas däraf, att folkskollärarnes löner till största delen betalas af staten, hvilket och är fallet med pensionsavgifter för dessa lärare. Vore folkskoleväsendet icke en statsangelägenhet, skulle detta icke på långt när kunna se ut som det gör.

Förhållandet är nu det, att nya normalritningar till folkskolehus för närvarande äro föremål för utarbetande. Af dessa ritningar framgår, att en lärosal i folkskola icke får inrymma ett högre antal barn än 50, samt att en lärarebostad skall innehålla minst tre rum och kök jämte flera bekvämligheter. Detta gör, att uppförandet af folkskolebyggnader blir för framtiden ansenligt fördyradt. Men huru har allt detta kommit till? Jo, Kungl. Maj:t har ansett detta tillhöra sin ekonomiska lagstiftningsrätt. Kungl. Maj:t har rätt att beträffande folkskoleväsendet göra en del förfoganden, och Kungl. Maj:t har plikt att göra detta i sådant hänseende, att han måste tillse eller öfvervaka, att de lokaler, som folkskolan begagnar, äro både hygieniska och för undervisningen lämpliga. Men biprodukten af detta i och för sig mycket riktiga förfarande är, att det åsamkar kommunerna ansenligt ökade kostnader. Vi tänka oss t. ex. att i en kommun finnes en folkskola med en lärosal afsedd för, låtom oss säga 60 barn. Enligt det nya förslaget skulle emellertid icke flera än 50 barn få inrymmas i en och samma lärosal. För det öferskjutande tiotalets skull blir man då tvungen att bygga till en skolsal och så bostad för en ny lärare eller lärarinna; skolan blir då, skulle man kunna säga, tvåklassig. Att Kungl. Maj:t på denna omväg företager sig att lägga så stor skattetunga på folket kan visserligen moraliskt försvaras, men det är i alla fall en omväg, som absolut icke öfverensstämmer med grundlagen. Jag tror där-

för, att det vore allt skäl, att Riksdagen sökte undanröja detta missförhållande genom att besluta upplägandet af en fond, från hvilken kommunerna, när de ämnade bygga folkskolehus, kunde få låna pengar mot statens egen inlåningsränta. Det mest rationella vore uppenbarligen, att staten bidroge till kostnaderna för dessa byggnader. Men detta har jag nu icke velat ens ifrågasätta, utan blott föreslagit, att kommunerna skulle för ändamålet i fråga kunna erhålla lån på samma villkor staten själf får låna pengar. Detta därför, att en kommun, som skall bygga ett folkskolehus och med anledning däraf behöfver uppträda på lånemarknaden, visserligen kan få låna pengar ur någon kassa, såsom folkskolläraernes pensionsinrättning, men då denna kassa liksom alla andra har en både naturlig och berättigad sträfvan att hålla räntefoten hög för att kunna uppfylla sitt ändamål, pensioners utbetalande, på grund häraf får betala högre ränta än hvad den skulle behöfva göra, om den finge af staten låna de erforderliga medlen. När nu folkskoleväsendet är ett statsändamål och man ju icke kan meddela den för folket erforderliga undervisningen, om icke lämpliga lokaler därför finnas, — är det då så orimligt att begära något så moderat, som att staten, för att underlätta uppfyllandet af detta statsändamål, skulle upplägga en lånefond, ur hvilken kommunerna, som skola tillhandahålla dessa lokaler, får *mot skälig ränta låna* pengar till anskaffande af dessa lokaler? För knappt fem minuter sedan voterade kammaren ett lika stort belopp som det här ifrågasätta, eller 5 miljoner kronor, utöfver redan förut befintliga 5 miljoner, till en för understöd åt landets rederinäring afsedd fond, hvilken därigenom således stigit ända till 10 miljoner kronor. Jag har nu ingenting att säga emot detta nyss fattade beslut; jag deltog själf däri med nöje. Men jag vågar påstå, att, huru viktig än rederifrågan, såsom en omfattande ekonomisk fråga, må vara, spelas dock en betydligt större roll af frågan om folkundervisningen, hvilken berör hela landet och alla lager af dess befolkning. Vi hafva ju också för icke så lång tid sedan lyckats, gemensamt med Första Kammaren, afpruta något från de rike männen, som stå i spetsen för landt- och sjöförsvarsdepartementen, och därigenom kunnat göra besparingar, som äro större än det belopp, som nu föreslås att afsättas till en fond. Skulle icke då Andra Kammaren kunna lemna den jämförelsevis fattige Lazarus denna fond, afsedd till hela folkets nytta?

Då det nu skulle kunna anmärkas, att mitt förslag icke innehåller någon begränsning i fråga om lånebeloppens storlek. utan att en eller annan kommun skulle kunna kräfva ett allt för högt belopp och fonden därigenom hastigt uttömmas, samt då man dessutom tycks misstänka, att städerna härvidlag skulle taga för sig alltför mycket — en misstanke, som jag för min del icke hyser, ty städerna hafva ju också folk, och folkskoleundervisningen i städerna är ju också ett statsändamål — så vill jag, för att icke utsätta förslaget

Om bildande af en fond för lån till kommuner i och för byggande af folkskolehus m. m.

(Forts.)

Om bildande af en fond för lån till kommuner i och för byggande af folkskolehus m. m. (Forts.)

för dessa stora stötestenar, härmed, herr talman, anhålla om proposition uppå, att till motionens kläm måtte få göras följande tillägg: »dock ej till högre belopp för hvarje gång än 30,000 kronor till hvarje sökande kommun.»

Med anhållan således om detta tillägg till motionens kläm anhåller jag därjämte om bifall till motionen med den sålunda ändrade klämmen.

Häruti instämde herrar *Johansson* i Öija och *Forssell*.

Herr vice talmannen: Herr talman! Det måste ju erkännas, att landskommunerna stundom ha rätt svårt att kunna bestrida de stora utgifter, som äro förenade med byggandet af folkskolehus, isynnerhet som på senare tiden från vederbörandes sida uppställts så stora kraf på, huru dessa skolhusbyggnader skola vara inrättade. Men därmed synes det mig icke vara gifvet att, när kommunerna behöfva för detta ändamål upplåna pengar, staten nödvändigt skall träda hjälpande emellan. Detta synes mig icke vara erforderligt. Dels har det nämligen på senare tider visat sig vara för kommunerna möjligt att för så väl detta som andra ändamål låna pengar till hvad man menar med *skälig* ränta. Dels synes det mig också påtagligt att, om ifrågavarande förslag bifölles, man med lika rätt kunde komma och begära, att staten skulle förhjälpa kommunerna — och i synnerhet landskommunerna — till att erhålla lån äfven för andra kommunala företag än det, hvarom nu är fråga. Ett sådant företag, till hvars utförande en kommun ofta nog behöfver upplåna medel, är byggandet af kyrka; en sådan byggnad drager mången gång betydligt högre kostnad än en folkskolebyggnad plägar göra. Om således staten skulle såsom låneförmedlare träda hjälpande emellan beträffande folkskolehus, så kunde man med ännu större anspråk fordra detta, när en kommun är i behof af penningelån för kyrkobyggnad.

Vidare skulle jag vilja erinra kanmaren därom, att den ärade motionären icke endast föredragit landskommunerna såsom berättigade att i detta fall räkna på statens mellankomst, utan i sitt förslag medtagit äfven städerna. Nu veta vi emellertid, att i städerna hafva folkskolehusen på senare tider börjat byggas i den storlek och till sådana kostnader, att det belopp, som motionären nu föreslår skola afsättas till en fond för lån till dylika byggnadsföretag, icke skulle räcka långt. I synnerhet i de större städerna kunna nämligen de nyare folkskolehusen räknas till de så kallade millionhusen, och då räcka ju de fem millionerna i den föreslagna lånefonden ej långt. Hade motionären i sitt förslag hållit sig ensamt till landsbygden och dess behof af lånemedel för ifrågasatta ändamål, då hade jag bättre kunnat förstå honom. Men när han nu medtagit jämväl städerna, synes hans förslag icke på något sätt antagligt.

Det är på dessa skäl, som jag ber att få yrka afslag på motionärens förslag, icke allenast sådant det förekommer i motionen utan också sådant det nu formulerats i hans nyss gjorda yrkande.

Om bildande af en fond för lån till kommuner i och för byggande af folkskolehus m. m.

Herr Ödman: Herr talman, mina herrar! Då jag låtit i förevarande utskottsbetänkande anteckna mig såsom reservant, vill jag med några ord klargöra, hvarför jag så gjort.

(Forts.)

Jag har nämligen funnit motionärens anhållan ha mycket godt fog för sig. Den, som bor på landsbygden och känner till det tryck, som hvilar på de fattigare kommunerna — de må nu vara fattiga fisklägen eller fattiga bygder på landet — han skall nog finna, att det verkligen är skäl att staten träder på något sätt hjälpande emellan i förevarande fall. Utskottet säger i en sats af dess utlåtande följande: »I förevarande motion är fråga endast om en särskild kommunal angelägenhet, som på detta sätt skulle af staten understödjas». Ja, detta kan sägas, allt efter som man ser denna sak. Men är det nu verkligen så, att folkupplysningen i landet är »en särskild kommunal angelägenhet?» Männe det icke i stället är en *statens* angelägenhet? Och männe icke staten med kommunerna delar folkskoleväsendets tunga i det, vill jag fråga. Detta bevisas ju däraf att staten redan bidrager i väsentlig mån till folkskollära- nes aflöning. Således är det icke riktigt, detta resonemang, att folkskoleväsendet endast skulle vara en kommunens angelägenhet. Visserligen är det för närvarande så, att det är hvarje särskild kommuns angelägenhet att bygga sina folkskolehus, det medgifver jag. Men själfva idén med folkskoleväsendet, folkets undervisning, är *icke* kommunens, utan statens, och därför anser jag, att staten bör, där så ske kan, träda hjälpande emellan i fråga om kostnaderna för folkskoleväsendet. Så hafva storståtliga byggnader uppstått på landsbygden. Jag kan icke säga, hvarför eller huru det kommit att ske. Det synes tyda på välmåga. Det torde dock icke vara så i verkligheten, ty man kan nu för tiden knappast öppna en tidning utan att se, att den eller den kommunen tagit upp ett lån på 20,000 eller 30,000 kronor till småskolor, folkskolor eller kyrkor. Lånen äro icke i något fall upptagna för producerande ändamål, utan det är uteslutande lån, som äro lagda på och direkt tynga på skatteobjekten.

Nu säger utskottet visserligen, att man kan skaffa sig lån på andra håll. Ja, det kan nog gå för sig, men man är då beroende af det enskilda godtycket. Staten borde dock i så måtto stå hjälpande bakom, att kommunerna, då de tvungits att bevilja anslag till sådana byggnader, visste, huru de skulle rangera med det lån, de behöfva för ändamålet. Där långt ute i bygderna känna de icke till dessa kassor, i hvilka lån kunna erhållas, och därför skulle det vara godt för dem att hafva att tillgå en fond, dit de i dylika fall kunde vända sig. Och vi skola komma ihåg, att kommunerna i detta fall icke alldeles få rå sig själfva. Jag tänker nu särskildt

Om bildande af en fond för lån till kommuner i och för byggande af folkskolehus m. m.

(Forts.)

på förhållandena i de fattiga kommunerna. Där går det ofta därhän med utgifterna för kommunen, att det är rent af sorgligt. Kommunen dignar kanske förut under de ofantliga skattebördorna — man betalar kanske 20 kronor per bevillningskrona, något som ingalunda är ovanligt —, och så kommer man och ålägger dem att bygga dessa stora, palatslika byggnader till folkskolor. Och därvid hafva kommunerna icke mycket att säga, ehuru det är de själfva, som skola betala kostnaderna. Staten har därvid uppdragit åt folkskoleinspektörer och vederbörande prästmän att se till, att kommunerna i detta afseende icke underlåta något. Äro prästmännen unga, så äro de vanligen ifriga att skaffa sig meriter och ställa därför synnerligen stora kraf på sina församlingar i detta afseende. Ofta nog äro de icke synnerligen förfarna i byggnadsfrågor, utan förstå sig mera på att sköta en skola och dess undervisning än att uppgöra kostnadsberäkningar för byggnader. Om församlingarna säga, att de redan förut äro för hårdt betungade, så svara de endast: »ni få låna», och bara låna och låna, det är deras enda svar. Ja, jag vet verkligen icke, huru det skall gå i längden, om detta eviga lånesystem får sprida omkring sig allt mer och mer. Det gäller endast att välta hela tyngden framför sig på kommande släkten och icke ha mod — eller förmåga att vilja eller kunna betala. Det är ett gammalt ordspråk, som säger, att man icke skall pråla med lånt gods, men det är just det vi göra här i Sverige och kanske mest på landsbygden. De ståtligaste byggnader, vi hafva, äro folkskolor och kyrkor. Men äro dessa betalda? Nej, i de flesta fall äro de byggda för lånta medel. Vi visa med stolthet dessa byggnader för resande främlingar, men hvad är detta annat än tomt skryt? Ty den visande måste, om han är en betänksam och sanningsenlig man, säga till sig själf: »dessa byggnader äro icke våra».

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionärens förslag med den begränsning, han nu själf uppställt, i afseende på högsta lånebelopp för hvarje gång till 30,000 kronor.

Herr Carlheim-Gyllensköld: Herr talman, mina herrar! Då den ärade vice talmannen nämnde, att man byggt så många dyrbara folkskolehus både i städerna och på landet, vill jag endast erinra honom om, att eftersom dessa hus ju redan äro byggda, desamma — de må vara huru dyra som helst — icke kunna vara betungande för fonden, ty i följd däraf måste det ju bli mindre kraf, som i detta afseende komma från städerna —, om vi nu skola ställa upp städerna såsom fiender till landsbygden.

Vice talmannen nämnde äfven, att kyrkorna med samma rätt kunde komma med anspråk på att få understöd från en dylik fond. Denna fråga föreligger emellertid icke nu, och om den frågan en gång i framtiden skulle uppkomma, så blir det tydligen Riksdagens sak att pröfva den frågan likaväl som andra i likartadt syfte. Och

så får den dagen komma med den sorgen. Jag tror icke, att man får draga in denna fråga i diskussionen för att blanda bort själfva hufvudsaken.

Jag vill återkalla i herrarnas minne, huru det går till på landsbygden och i småstäderna i synnerhet. På många ställen är folkskoleväsendet ganska underhålligt just på grund af kommunernas oförmåga att bygga nya folkskolehus. Vederbörande folkskoleinspektör gifver den ena påminnelsen efter den andra, att man skall utvidga de gamla folkskolehusen eller bygga nya. Församlingarna säga af ekonomiska skäl gång efter annan nej. Men till sist blir frågan ohållbar, ty när det gamla folkskolehuset blir allt för dåligt, kunna domkapitlet och länsstyrelsen helt enkelt ålägga församlingen att bygga ett nytt. Då vill jag fråga: är det verkligen rimligt, att vi skola hafva sådana förhållanden, att folkskolehusbyggnadernas fördyrande åstadkommes på ekonomiska lagstiftningens väg af Kungl. Maj:t, visserligen i godt syfte, men dock med den verkan, att kommunerna, som af lagen eller på liknande sätt tvingas att bygga, blifva synnerligen betungade och ansträngda af de utgifter, som därpå blifva en följd?

Jag anhåller fortfarande om bifall till mitt senaste förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det herr talmannen framställt propositioner å de därunder gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 10.

Härefter föredrogos hvarterda för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets memorial:

n:o 125, angående öfverlämnande af det gamla riksdagshuset och riksgäldskontorets hus till Kungl. Maj:ts förvaltning; och

n:o 126, angående ökad biträde vid Riksdagens bibliotek.

§ 11.

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande statsutskottets memorial, n:o 127, angående pension till maskinisten vid Riksdagens hus K. G. O. Nilsson.

På grund af en utaf fullmäktige i riksgäldskontoret gjord framställning hemställde utskottet, att Riksdagen måtte bevilja maskinisten vid Riksdagens hus Karl Gustaf Oskar Nilsson en pension till belopp af 700 kronor årligen att från och med månaden näst efter den, under hvilken Nilsson af fullmäktige i riksgäldskontoret entledigades från sin befattning, till honom under hans återstående lifstid från riksgäldskontoret utbetalas.

Efter uppläsandet af utskottets hemställan yttrade:

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Om maskinisten Nilsson säges det på tre ställen i betänkandet, som vi nu ha framför oss, att han ej kan försörja sig. Det heter nämligen, att han är urståndsatt att sköta sin tjänst, urståndsatt att fullgöra arbete i sitt yrke och urståndsatt att kunna bidraga till sitt uppehälle genom någon vidare förtjänst. Ytterligare framhålles, att denne mannen är ofärdig i högra benet efter benbrott, lider af hjärtsjukdom och allmän svaghet, hvartill också kan läggas, att han är skadad i händerna, så att detta ytterligare bidrager till hans inkompetens att kunna utföra något egentligt arbete. Det säges också, att han saknar egna tillgångar för sitt uppehälle. Och slutligen framhålles det, att han tjänat i 35 år. Med stöd af dessa upplysningar hafva nu fullmäktige i riksgäldskontoret hos statsutskottet begärt, att maskinisten Nilsson måtte få pension för sin återstående listid, och att denna pension icke måtte sättas »till lägre belopp än 700 kronor». Häraf tyckes framgå, som om fullmäktige skulle vilja säga: »viljen i sätta pensionsbeloppet något högre, så är mannen äfven välförtjänt därpå».

Den lön, maskinisten Nilsson haft, har varit olika, och man kan med hänsyn till det belopp, hvarmed den utgått, urskilja tre perioder: först en tid, då lönen utgått med lägsta lönegraden, som ej torde hafva öfverstigit 600 kronor eller varit ungefär vid detta belopp, därefter perioden 1894—1900, då Nilssons inkomst uppgått till 840 kronor, och slutligen tiden därefter, då inkomsten uppgått till 960 kronor. Dessutom har Nilsson haft fri bostad och vedbrand. Om man gör en sammanräkning af detta inkomstbelopp, kommer man till det resultat, att Nilsson, med de förmåner han åtnjutit, haft en lön af ungefär 1,000 kronor. Såsom vi se af betänkandet, har det på sista tiden nog tillsammans taget uppgått till högre belopp, men under den första perioden har det varit mindre. Man beräknar ju pensionen för dem, som hafva större inkomst, till 80 procent af deras lön. Jag kan icke inse, hvarför man icke skulle följa samma regel vid tilldelandet af pension äfven i detta fall. Man bör handla lika då det gäller en liten man, som då det gäller en stor.

Då, såsom jag förut erinrat, och såsom delvis äfven framgår af utskottets betänkande, omständigheterna här äro synnerligen ömmande, så anser jag, att det skulle vara kammaren värdigt att bevilja en pension af 800 kronor till denne sin tjänare. Som ytterligare skäl må anföras, att Nilsson också har en minderårig dotter att försörja.

Herr talman! På grund af hvad jag nu framhållit, ber jag att få yrka, att siffran 700 uti statsutskottets hemställan måtte ändras till 800 kronor, och anhåller jag, att kammaren måtte bifalla detta mitt yrkande.

Herr vice talmannen: Herr talman! Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet uppå, att statsutskottet icke har gjort någon nedprutning alls i hvad fullmäktige i riksgäldskontoret här förslagit. Ifrågavarande maskinistaflöning har, såsom den siste talaren sade, under de senare åren varit omkring 1,000 kronor. Detta har varit för en tjänstgöring af i rundt tal fyra månader om året. Lönebeloppet, närmare bestämdt till siffran, har varit 960 kronor. Fullmäktige synas hafva vid bedömande af huru stor pension, enligt deras mening, borde tillerkännas maskinisten Nilsson, räknat efter den beräkningsgrund, som har plägat följas i sådana fall, där aflöningen utgått med ett visst belopp, som icke varit fördeladt i lön och tjänstgöringspengar. Och i sådana fall har det, såsom herrarne känna till, varit vanligt, att man beräknat pensionsbeloppet till $\frac{2}{3}$ af aflöningen. $\frac{2}{3}$ af den aflöning, maskinisten Nilsson haft, skulle utgöra 640 kronor. Fullmäktige i riksgäldskontoret hafva afrundat detta belopp uppåt till 700 kronor. Statsutskottet har tillstyrkt hvad fullmäktige föreslagit. Och jag får därför, herr talman, yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Byström: Herr talman! Då jag från talmansbordet erhållit upplysning om att det icke skulle gå för sig att göra ett sådant yrkande som det af mig nyss framställda, har jag intet annat att göra än att återtaga detsamma.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Vidare föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande till arméförvaltningen af förra posthuset vid Rödbotorget samt försäljning af fastigheten n:o 1 i kvarteret Memnon i Stockholm;

n:o 129, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till Stockholm—Rimbo järnvägsaktiebolag af visst område af kronohemmanet Mörby n:o 1 i Stockholms län;

n:o 130, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheter från kungsgården $4\frac{3}{8}$ mantal Kungsberg med underlydande i Södermanlands län; och

n:o 131, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående nytt öfningsfält för arméns i Stockholm eller dess närhet förlagda trupper samt försäljning af två områden af Norra Djurgården.

§ 13.

Till afgörande förelåg häruppå statsutskottets memorial, n:o 132, med anledning af kamrarnas återremiss å en punkt i statsutskottets utlåtande n:o 10 angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel.

Sedan statsutskottet under punkt 43 i utlåtandet n:o 10 angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel föreslagit Riksdagen att, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, till uppförande af en provisorisk byggnad vid skogsinstitutet på extra stat för år 1906 bevilja ett anslag å 9,725 kronor, hade båda kamrarne vid behandling af denna punkt återmitterat densamma till utskottet.

Utskottet hemställde, att kamrarne måtte i förevarande ämne fatta beslut.

Efter föredragning af ärendet biföll kammaren utskottets hemställan i fyrtyotredje punkten af utlåtandet n:o 10.

§ 14.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 133, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra hufvudtiteln gjorda framställning om höjning af aflöningen till två amanuenser i nedre justitierevisionen;

n:o 134, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till affidne sjömannen N. J. Selanders sterbhusdelägare för förlust genom f. d. vicekonsuln O. N. Nicholsons förskingring af Selanders kvarlåtenskap;

n:o 135, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffning af åtskilliga persedlar, tillhörande den personliga fältutrustningen; och

n:o 136, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ny verkstadsbyggnad m. m. för fyrverkslaboratoriet vid Karlskrona varf.

§ 15.

*Angående
inlösen af
åtskilliga
officers- och
underofficers-
kårer till-
höriga bygg-
nader m. m.*

Därnäst i ordningen fanns å föredragningslistan uppfördt statsutskottets utlåtande, n:o 137, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen af åtskilliga officers- och underofficerskårer tillhöriga byggnader å mötesplatser m. m.

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvarsärenden den 3 februari innevarande år, hade Kungl.

Maj:t uti en samma dag aflåten, till statsutskottet för behandling öfverlämnad proposition föreslagit Riksdagen medgifva, att för statens räkning finge inköpas:

en officerskåren vid Smålands husarregemente tillhörig bostadsbyggnad å Ränneslätt,

officerskåren vid Skånska dragonregementet tillhöriga fem officersbaracker och en paviljong å Ljungbyhed,

en underofficerskåren i f. d. Smålands grenadjärkår tillhörig byggnad å Ränneslätt,

en underofficerskåren vid f. d. Blekinge bataljon tillhörig byggnad å Bredåkra,

en officerskåren vid f. d. Blekinge bataljon tillhörig paviljong å Bredåkra,

Dalregementets officerskår tillhöriga, å Romehed uppförda byggnader, nämligen chefsbostaden, majorsbostaden, expeditionsbyggnaden, kaptensbostaden, officerspaviljongen, köksbyggnaden, salongsbyggnaden, lagerkällaren, stallbyggnaden och matboden,

ett samma officerskår tillhörigt jordområde, benämndt »Salongsgården med lägerplatsen»,

en Norrbottens regementes officerskår tillhörig stallbyggnad å Notviken samt

Smålands hurarregementes underofficerskår tillhöriga matsals-, bostads- och köksbyggnader å Ränneslätt.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade emellertid afgifvits af herrar *Persson* i Stallerhult, *Odqvist*, *Persson* i Tällberg, *Petersson* i Påboda, *Olsson* i Fläsbro och *Ödman*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter på begäran ordet lämnades till

Herr *Petersson* i Påboda, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Såsom utaf det föredragna utlåtandet framgår, har Kungl. Maj:t i en proposition, som är intagen i detta utlåtande, hemställt om Riksdagens medgifvande att få för de allmänna besparingarna å fjärde hufvudtiteln inköpa byggnader, tillhöriga officerskårerna vid åtskilliga regementen till ett antal af, som jag tror, sju. Utaf det statsrådsprotokoll, som är bifogadt den kungl. propositionen, framgår också, att Kungl. Maj:t tidigare har själf föreskrifvit inköp af sådana byggnader, d. v. s. utan att begära Riksdagens medgifvande. Detta har emellertid föranledt Riksdagens år 1903 församlade revisorer att göra anmärkning emot detta Kungl. Maj:ts förfarande, och den anmärkningen har föranledt en Riksdagens skrifvelse af den 13 maj 1904, i hvilken Riksdagen anhåller, »att,

Angående inlösen af åtskilliga officers- och underofficerskårer tillhöriga byggnader m. m.

(Forts.)

*Angående
inlösen af
åtskilliga
officers- och
underofficers-
kärer till-
höriga bygg-
nader m. m.*

(Forts.)

därest fråga skulle uppstå om ytterligare inköp för statens räkning af officerskärer eller underofficerskärer tillhöriga byggnader, sådan fråga måtte varda underställd Riksdagens pröfning». Det är nu, såsom kammaren behagade finna, just en liknande fråga, som här är af Kungl. Maj:t underställd Riksdagens pröfning.

Med afseende på själfva hufvudsaken skall jag be att få påpeka det förhållandet, som ju framgår af utlåtandet, att här är fråga om inköp utaf sådana officerarnas på eget initiativ och med egna medel uppförda byggnader å de gamla förläggingsplatserna, som officerarna ansett nödvändiga för sig och för att bereda sig själfva en tillfredsställande inkvartering, hvilket också arméförvaltningen här framhållit. Det är således sådana byggnader, som Kungl. Maj:t icke tidigare har ansett staten hafva förpliktelse att uppföra vid förläggingsplatserna. När nu nya förläggingsplatser blifvit utsedda och Riksdagen beslutat att på dessa nya förläggingsplatser uppföra just sådana eller åtminstone delvis sådana byggnader, som de här ifrågavarande, såsom samlingslokaler och dylikt, så framgår ju däraf, att staten numera efter införandet af 1901 års härordning och sedan öfningarna och den tid, officerarna skola vara inkallade i tjänstgöring å de nya förläggingsorterna, äro så betydligt ökade, och så betydliga ändringar skett mot hvad förut varit fallet, själf iklädt sig dessa förpliktelser.

Af utlåtandet framgår vidare, att det är t. ex. fråga om att från Smålands husarregemente, som icke flyttat ifrån Eksjö och således fortfarande har sin öfningsplats på Ränneslätt, staten skulle inköpa en bostadsbyggnad, som innehåller 26 rum, såsom salong, matsal, kök o. s. v., o. s. v., för ett belopp af 25,000 kronor. Vid Dalregementet är det t. ex. fråga om att inköpa chefsbostad, majorsbostad, expeditiönsbyggnad, kaptensbostad, officerspaviljong, lagerkällare o. s. v., o. s. v. Det är således uteslutande sådana byggnader, som officerarna just för sin inkvartering på de gamla öfningsplatserna och för sin bekvämlighet känt sig föranlättna att uppföra. Nu har det visserligen förekommit, enligt hvad jag har hört uppgifvas af i förhållandena initierade personer, att officerskärerna redan tidigare gjort framställning hos Kungl. Maj:t, att proposition måtte aflåtas till Riksdagen om ersättande af kostnaderna för uppförande af dessa byggnader vid åtskilliga regementen. Men Kungl. Maj:t har icke af dessa framställningar känt sig föranlättna att afgifva proposition därom till Riksdagen. Därför förmodar jag, att Kungl. Maj:t varit af den mening, att detta vore helt och hållet officerarnes egen angelägenhet. Nu skall jag emellertid icke så mycket inlåta mig på hvad som i detta fall kan anses med rättvisa eller billighet öfverensstämmande. Själf är jag af den öfvertygelsen, att, då detta tidigare ansetts såsom eu officerarnas egen angelägenhet, det förhållandet, att regementena flyttats till annan plats och staten öfvertagit de skyldigheter, som under andra förhållanden ålegat officerarna själfva, icke kan anses motivera, att staten nu skulle

till officerarnas gamla byggnader och till de gamla skulderna därå, som de till äfventyrs ännu hafva kvar från den gamla tiden, förhålla sig annorlunda, än den förut har gjort.

Men det är ett annat skäl, som för mig åtminstone är af afgörande betydelse; och det är, att, innan Riksdagen härvidlag fattar beslut om inköp af vissa byggnader, Riksdagen bör få veta, hvad detta betyder för *hela* armén. Ty som herrarna veta, äro förläggingsfrågorna ännu icke afgjorda, och om Riksdagen nu fattar det ifrågasatta beslutet och medgifver Kungl. Maj:t rättighet att inköpa dessa byggnader, har Riksdagen naturligtvis härmed bundit sig vid att äfven inköpa alla återstående byggnader, som äro jämställda med de nu ifrågavarande; och det kan jag icke anse vara annat än oriktigt. När Riksdagen kan se, att så och så mycket kostar det att inköpa de byggnader, som anses böra inköpas, på *alla* de gamla lägerplatserna, då har Riksdagen öfverblick öfver det hela och har då i sin hand att afgöra, huru den vill förfara. Jag anser det vara alldeles för tidigt att nu fatta beslut om dylika inköp.

Nu skall man helt visst påstå, att konsekvensen af Kungl. Maj:ts beslut fordrar, att vi medgifva dessa inköp. Detta kan jag icke finna, ty det förhållandet, att Kungl. Maj:t utan Riksdagens hörande tidigare beslutat om inköp af några af officerskårens byggnader, kan icke med nödvändighet medföra, att Riksdagen skall anses tvungen att köpa *alla andra* dylika byggnader. Men skulle Riksdagen fatta ett beslut, sådant som det nu ifrågasatta, då anser jag Riksdagen vara bunden, och Riksdagen kan framdeles icke säga nej, hvilken framställning än må göras om inköp af sådana byggnader.

Herr talman, med anledning häraf skall jag be att få yrka bifall till den reservation, som är bifogad detta utlåtande, d. v. s. yrka, att förevarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Hasselbol, *Olofsson* och *Bromée* i Billsta.

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet *Virgin*: Herr talman, mina herrar! Några reservanter från *Andra Kamaren* hafva yrkat afslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition, och detta yrkande har nu upptagits af den siste ärade talaren. Med anledning däraf skall jag be att få lämna några upplysningar, huru det verkligen förhåller sig med dessa byggnader och deras tillkomst samt om officers- och underofficerskårens förhållande till dem.

Som herrarne allesammans veta, voro för längre tid tillbaka mötena mycket korta. Det var egentligen endast regementsmötena och bevaringsmötena om respektive omkring 20 och 15 dagar. Bådadera voro förlagda till högsommaren. Under denna vackra

*Angående
inlösen af
åtskilliga
officers- och
underofficers-
kårer till-
höriga bygg-
nader m. m.*

(Forts.)

*Angående
inlösen af
åtskilliga
officers- och
underofficers-
kärer till-
höriga bygg-
nader m. m.*

(Forts.)

årstid gick det mycket väl för sig, att, såsom också skedde, såväl befäl som trupp lågo i tält — den gamla sortens runda tält, som herrarne allesammans sett, ehuruval de numera nästan kommit ur bruk. Emellertid var det redan då nödvändigt att anskaffa kökslokaler för manskapet, hvilka kronan också bekostade, och därtill väl äfven på de flesta ställen skjul med tak, på det att manskapet skulle få förtära sin föda, utan att det precis regnade i soppan, som man säger. När staten hade gjort detta för truppen, hade officerarne och underofficerarne naturligtvis all anledning att ställa det lika drägligt för sig som staten ställt det för truppen, och så uppfördes kökslokaler och salar, däri måltiderna kunde intagas.

Så var det under den första tiden, då dessa möten, som sagdt, voro mycket korta och man kunde bo i tält. Dock var det ett behof, som måste fyllas, nämligen behofvet af expeditionslokaler. Då föll det sig så, att officerskärerna fingo bestå staten med dylika lokaler. Därtill skall jag återkomma om ett ögonblick.

Det blef emellertid så småningom en tillökning i mötenas längd, särskildt hvad beträffar stamrekrytmötena, som under en period pågingo i sex veckor. Dessa möten började rätt tidigt på våren, ungefär vid samma tid, som för närvarande infanteriets beväringssrekrytmöten börja, d. v. s. i slutet af april eller början af maj. På många af mötesplatserna låg snön ännu kvar vid den tiden — jag har själf varit med om sådant — och då var det nödvändigt att på något sätt få inkvartering för såväl befäl som trupp, och därför uppfördes, för mera än 30 år sedan, en barack, såsom jag tror, å hvarje mötesplats, i hvilken barack stamrekrytmanskapet med underofficerare blef inkvarteradt. Officerarne hade ingenting. Men det var ju icke tänkbart att ligga i tält, när det var snö utanför, utan officerarne måste bygga sig bostäder och likaså de underofficerare, som icke fingo rum i baracken. Då tillgodosågs på samma gång äfven behofvet af expeditionslokaler för kronan. Man kan ju icke ha skrifgöromål eller dylikt för sig ute på bara backen, utan man måste då alltid ha något skydd. När kronan icke bestod någon expeditionslokal, och officerarne och underofficerarne skulle föra expeditionen, blef det nödvändigt, att de förre af egna medel bestredo kostnaderna för denna sak. Det är klart, att detta var mycket betungande för officerarne, hvilka på den tiden hade en mycket låg aflöning. En underlöjtnant hade sålunda 450 kronor i ett för allt, och om man räknar ifrån de stora afdrag, som måste ske för hvarjehanda ändamål, såsom ackordsamortering o. d., så blef i själfva verket lönen ännu mycket mindre. För underofficerarne var det ännu mera betungande, ty äfven om dessa icke precis behöfde bestå kronan med expeditionslokaler, så voro däremot deras inkomster ännu mera begränsade än officerarnes. I en senare tid, då öfningarna ökades i längd högst betydligt, blef det nödvändigt för staten att bygga baracker för hela styrkan. Såsom herrarne veta, har nu detta skett under det senaste årtiondet, så att alla trupper, som äro

med på regementsöfningarna, äro inkvarterade i baracker. Nödvändigheten af en sådan anordning blef ju ännu större därigenom, att regementsöfningarna, hvilka — såsom jag nämnt — förut voro förlagda till högsommaren, år 1894 flyttades till eftersommaren eller, rättare sagdt, till hösten, så att de numera ungefär sammanfalla med september månad, och vi veta litet hvar, att i stora delar af vårt land kan slutet af september vara bistert nog. Staten uppförde sålunda baracker för manskapet i så stor omfattning, att de räckte till för hela styrkan. Efter hand insattes i dessa baracker eldstäder och vidtogos andra anordningar, så att de blefvo rätt bra beboeliga under den tid, mötena pågingo, ehuru de naturligtvis icke äro användbara under vintern. Det är tydligt, att äfven officerarne och underofficerarne måste samtidigt förbättra sina bostäder, så att tillvaron blef dräglig för dem under den långa tid, som de nu måste tillbringa på mötesplatsen — bortåt ett halft år för de flesta — och af hvilken en del inföll tidigt på våren och — såsom jag nyss nämnde — en del, den sista, i september eller till och med i början af oktober. Det är alldeles klart, att uppförandet af dessa bostäder och deras utvidgning och förbättrande ha kostat ganska mycket.

När emellertid den nya härordningen beslutades år 1901, förde den med sig mycket stora förändringar. Många regementen hade redan förut blifvit förlagda till garnisonsplatser, och ännu flera ha sedermera kommit till sådana platser, delvis genom Riksdagens eget beslut. Jag vill blott erinra om Karlskrona grenadjärer, som bildats af två kårer, nämligen af den s. k. Blekinge bataljon och af Smålands grenadjärer. Dessa båda kårer ha sammanslagits och förflyttats från sina förra förläggingsplatser, nämligen Bredåkra för Blekinge bataljon och Ränneslätt för Smålands grenadjärer, till Karlskrona. Sålunda är det för dessa kårers officerare och underofficerare omöjligt att på något sätt begagna sig af sina gamla bostäder. På samma sätt förhåller det sig med dalregementet och skånska dragonerna. Dalregementet skall förflyttas till Falun och skånska dragonerna befinna sig redan i Ystad, så att de byggnader, som dessa regementens officers- och underofficerskårer med dryga kostnader uppfört åt sig på de gamla mötesplatserna, numera äro omöjliga för dem att begagna. Däremot har staten möjlighet att draga nytta af dem. De ligga mången gång å större öfningsplatser, där det kan ifrågakomma större truppsammandragningar, då staten kan tillgodogöra sig dessa byggnader. Vidare erfordras för landstormsväsendets ordnande förrådshus och en hel del expeditionslokaler, och för sådant ändamål kunna ju dessa byggnader åtminstone delvis användas och således på det sättet komma staten till godo. När officerarne och underofficerarne förut till en del bestått staten med lokaler och dessutom numera blifvit utan sin förskyllan bragta i den belägenheten, att deras egendom icke längre kan af dem användas, men däremot kan tillgodogöras af staten, synes det

*Angående
inlösen af
åtskilliga
officers- och
underofficers-
kårer till-
höriga bygg-
nader m. m.*

(Forts.)

Angående
inlösen af
åtskilliga
officers- och
underofficers-
kårer till-
höriga bygg-
nader m. m.

(Forts.)

vara billigt, att staten öfvertager dessa byggnader, där sådant kan ifrågakomma.

Nu har visserligen den siste talaren sagt, att Kungl. Maj:t icke velat tidigare gå in till Riksdagen med sådana framställningar som denna, emedan det ansetts, att det vore officerarnes och underofficerarnes egna angelägenheter att skaffa sig bostäder. Ja, detta var ju mera naturligt på den tiden, då regementena lågo kvar på de gamla mötesplatserna, och då fanns icke på långt när så stor anledning för staten att öfvertaga dessa byggnader som nu, då officerarne och underofficerarne, såsom jag nyss sade, icke längre kunna begagna desamma.

Vidare nämnde den siste ärade talaren, att det skulle vara mycket farligt, om Riksdagen nu bifölle Kungl. Maj:ts förevarande framställning, enär staten då skulle i framtiden blifva tvungen att öfvertaga *alla* dylika byggnader. Jag kan emellertid icke finna, att någon sådan nödvändighet då skulle föreligga. Förhållandena äro ju olika i hvarje särskildt fall, och Riksdagen bibehåller alltid sin fulla rätt att, hvar gång en dylik fråga förekommer, pröfva desamma. Jag kan icke tänka mig, att den omständigheten, att Riksdagen i vissa ömmande fall beviljar ett anslag, skall medföra, att Riksdagen därigenom är bunden att fatta liknande beslut i *alla* de fall, där det är fråga om samma sak, utan det är väl endast i *de* fall, där Riksdagen efter pröfning finner det vara skäl att öfvertaga dessa byggnader, som någonting sådant kan komma i fråga.

Det är icke allenast den omständigheten, att staten kan tillgodogöra sig dessa byggnader, som jag vill särskildt framhålla, utan äfven det, att *priset* å desamma är *så synnerligen lågt*. Till grund för beräkningen af detta pris har arméförvaltningen — på ett enda undantag när — lagt den *återstående* skuld, i hvilken vederbörande officers- och underofficerskår häftar för byggnaderna i fråga. Förhållandet har naturligtvis varit det, att medlemmarne af de särskilda officers- och underofficerskårerna icke haft råd att på en gång betala ut hela det belopp, som erfordrats för byggnadernas uppförande, på grund däraf att de icke haft tillräckliga inkomster, och dessutom har man velat fördela utgifterna för dessa byggnader på en följd af år, på det att kostnaderna därför icke skulle bäras enbart af den tillfälligtvis vid en viss tidpunkt tjänande generationen, utan fördelas öfver flera generationer af officerare och underofficerare, som skulle ha nytta af byggnaderna. De olika kårerna ha därför upptagit lån för att kunna uppföra dessa byggnader, och dessa lån ha nu så småningom till största delen blifvit amorterade, så att den återstående skulden icke på långt när uppgår till värdet, ens det nuvarande värdet, å dessa byggnader, utan tvärtom torde detta värde i högst betydlig mån öferskjuta det belopp, hvarmed vederbörande kår häftar i skuld för byggnaderna. Det är *denna återstående skuld*, som — med undantag af ett enda fall, där det

gäller en underofficerskår — blifvit lagd till grund vid beräkningen af inköpsvärdet.

Den ärade talaren sade, att staten förut icke haft förpliktelse att förse officerarne och underofficerarne med bostäder, men att staten nu, åtminstone delvis, erkänt sig hafva en sådan förpliktelse genom att i de nya kasernerna anskaffa bostäder för underofficerarne, äfvensom samlingslokaler för både officerare och underofficerare. Ja, det är ju mycket glädjande att se, att staten på detta sätt kommit på bättre tankar och erkänt en dylik förpliktelse. Men däraf följer icke alls, att denna förpliktelse icke funnits för staten tidigare, utan tvärtom, just därigenom att staten nu erkänt den, har det visat sig, att staten funnit denna förpliktelse vara till finnandes. Och egentligen var denna ännu mera påfallande förut, eftersom det då gällde att bo eller skaffa sig tak öfver hufvudet på mötesplatser, där det icke fanns möjlighet att genom hyra eller sådant få bostad. Därför blefvo officerare och underofficerare absolut tvungna att uppföra dessa bostäder, som vi nu tala om i dag. Förpliktelsen för staten borde väl egentligen varit större då än nu och ingalunda mindre.

Med anledning af hvad jag anfört och då jag tycker, att det är billigt, att officerare och i synnerhet underofficerare finge en ringa ersättning för de kostnader, som de under tidernas lopp fått vidkännas, uttrycker jag den förhoppningen, att kammaren ville godkänna Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Danielsson: Herr talman! Jag tycker, att det vore orättvist, om man icke skulle bevilja officerare och underofficerare denna ersättning. Flera af dessa officers- och underofficerskårer ha måst ikläda sig skulder för dessa byggnaders skull, och man kan därför icke säga, att de skulle tillerkännas någon förmån genom denna ersättning. Jag tänker härvid särskildt på den underofficerskåren tillhöriga byggnaden å Ränneslätt och den underofficerskåren tillhöriga byggnaden vid f. d. Blekinge bataljon äfvensom på de Smålands husarregementes underofficerskår tillhöriga byggnaderna. Det skulle vara mycket hårdt, om de icke skulle få någon ersättning för de skulder, de iklädt sig för dessa byggnader. Det har klagats öfver att denna ersättning icke beviljats underofficerarne förut, under det att en del högre officerare erhållit sådan ersättning. Det skulle vara hårdt, om Riksdagen ginge så till väga. De ha icke begärt en skilling högre ersättning än hvad som motsvarar deras skuld.

Jag skall därför, herr talman, uttala den hjärtliga önskan, att kammaren måtte bifalla regeringens och utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Natt och Dag*, *Johansson* i *Jönköping*, *Ahlstrand* och *Vahlquist*.

*Angående
inlösen af
åtskilliga
officers- och
underofficers-
kårer till-
höriga bygg-
nader m. m.*
(Forts.)

*Angående
inlösen af
åtskilliga
officers- och
underofficers-
kårer till-
höriga bygg-
nader m. m.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, framställde herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på afslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som herr Nordström i Höglunda emellertid begärde votering, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 137, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan och Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Voteringen utföll med 110 ja mot 91 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 16.

*Angående
inrättande å
Norrlands-
kusten af en
replipunkt för
flottan.*

Vidare förelåg till afgörande statsutskottets utlåtande, n:o 138, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättandet å Norrlandskusten af en replipunkt för flottan.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 146, hade herrar *K. Karlsson* i Mo och *H. G. P. Öhngren* föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa undersökningar å Norrlandskusten för att utreda lämpligaste platsen för en replipunkt för flottan samt därpå till Riksdagen inkomma med de yttranden och förslag, hvartill denna undersökning och öfriga hithörande omständigheter kunde gifva anledning.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af:

Herr Öhngren, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Det är förunderligt att se, huru svårt det är att förmå vårt statsutskott att beakta en norrlandsfråga, för så vidt den icke är förbunden

med intressen i södra eller mellersta Sverige. Det gifver stöd åt den hos oss gängse uppfattningen, att vi fortfarande äro betraktade som styfbarn inom den svenska folkfamiljen. Ty hvad ha nu egentligen herr Karlsson och jag i vår motion begärt? Vi ha uttalat en *önskan*, som återfinnes hos flertalet norrlänningar, måhända med undantag af de norrlänningar, som sitta i statsutskottet och som förmodligen af statsutskottsskäl icke ha reserverat sig, en önskan, att den flotta, till hvilken Norrland i långa tider bidragit, äfven skulle beredas möjlighet att i farans stund kunna försvara den norrländska kusten, hvilket ju lär vara omöjligt, intill dess en replipunkt blifvit inrättad på kusten. Till och med sjömilitärer erkänna ju numera, att den Bottniska viken kan af en jämförelsevis liten fiendtlig flotta afspärras mellan Väddö och Åland, hvarefter denna vik kan användas till en ypperlig transportled för fienden. Vi ha i vår motion endast framhållit önskvärdheten af *en utredning*, huruvida en replipunkt bör och kan inrättas på norrlandskusten. Men äfven denna anspråkslösa begäran har statsutskottet funnit skäl att afstyrka. Hvilka äro då de skäl, som förmått statsutskottet att äfven denna gång visa denna påfallande likgiltighet för ett norrländskt lifsintresse? Ekonomiska skäl kan det icke vara, ty Norrland bidrager årligen till handelsbalansens utjämnaude genom sin trävaruexport med öfver 200,000,000 kronor och med sin malmexport, som redan kan räknas i tiotals miljoner. Vinsten häraf tillfaller i hufvudsak de i mellersta och södra Sverige boende aktieägarne och bidrager till dessa landsdelars välstånd. En beaktansvärd inkomst kommer också från Norrlands skogar. Norrland betalar ock en väsentlig del af den till 15,000,000 uppgående spannmålstullen, och Norrland betalar så godt som *ensamt* den säkerligen som skyddstill totalt onyttiga flåsktullen, som uppgår till ungefär 1,000,000 kronor; den betalas, åtminstone till stor del, af de fattiga skogsarbetarne.

Norrland har sålunda enligt min uppfattning alla skäl att framställa fulla kraf på att i likhet med det öfriga landet åtnjuta de fördelar af försvaret, som finnas. Den villfarelsen, att Norrland är en för det öfriga landet betungande landsdel, måste skingras. Förhållandet är icke sådant. Man kan tvärtom säga, att förhållandet är det motsatta, nämligen att det öfriga landet har stora ekonomiska fördelar af just detta Norrland. Mätte det nu icke behöfvas en olycklig brandskatning eller sköfling af den norrländska kusten för att mina kamrater från Sydsverige skola komma till insikt om, att det ligger i deras välförstådda intresse att söka försvara Norrland, innan det kan vara för sent.

Herr talman, jag yrkar bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Karlsson i Mo: Herr talman, mina herrar! Det torde stå klart för oss alla och det finnes äfven skäl för att från lek-

Angående
inrättande å
Norrlands-
kusten af en
replipunkt för
flottan.

(Forts.)

*Angående
inrättande å
Norrlands-
kusten af en
replipunkt för
flottan.*

(Forts.)

mannahåll påpeka, att vårt försvar för att ha full betydenhet måste lämpas efter vårt militärgeografiska läge.

Att detta särskildt är af vikt, sedan den andra stranden af Bottenhafvet och Bottenviken ej längre är vår och sjögränsen ökats med stycket från Åländska skärgården till Haparanda en sträcka af i rundt tal 740 kilometer, torde ej heller kunna bestridas likasom att denna fråga för länge sedan borde ha varit föremål för mera uppmärksamhet från högre håll.

Hvad var anledningen till Carl XI:s beslut af den 5 december 1679, att örlogsfloktan skulle förläggas till hamnen vid Trossö, där en stad skulle anläggas med namnet Karlskrona och att denna stad skulle befästas? Det var de dyrköpta erfarenheterna från kriget med Danmark 1675—79. Hvad var anledningen till att ständerna 1747 beslöto att anlägga Sveaborg? Det var de svåra härjningar, hvarmed svenska kusterna under åren 1719—21 hemsöktes, äfvensom de dyrköpta erfarenheterna från 1741—43 års krig. Hvad nytta vårt land haft af denna station framgår af 1788—90 års strider och kanske tydligare af dess förlust 1808. Ett faktum är i alla fall, att Norrland trots dessa historiska varningar fortfarande väntar på sitt Sveaborg.

Utskottet säger i sin motivering att det är öfvertygadt därom, »att Kungl. Maj:t skall egna förevarande fråga all nödig uppmärksamhet utan särskild framställning från Riksdagen». Ja, måtte det ej dröja länge och måtte ej någon sådan anledning som de här påvisade ge Kungl. Maj:t anledning att ta denna allvarliga fråga under ompröfning.

Herr talman, jag ber att få instämma i herr Öhngrens yrkande.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Jag tror, att det var många öfverdrifter, till hvilka den förste talaren gjorde sig skyldig, då han talade om att det var omöjligt att få någon fördel för Norrland, därest densamma icke var förenad med någon särskild förmån för mellersta eller södra Sverige, liksom äfven då han talade om att Norrland behandlades styfmoderligt. Jag tillbakavisar på det bestämdaste sådana uttalanden. Att så icke är förhållandet visas bäst genom alla de många anslag, som hvarje år lämnas af Riksdagen till Norrland. Det torde vid sådant förhållande aldrig kunna sägas, att Norrland behandlas såsom »ett styfbarn».

En inkonsekvens, hvartill han äfven gjorde sig skyldig, och och som jag skall tillåta mig påpeka, var det äfven, då han talade om de stora rikedomar, som årligen skickas från Norrland, men han på samma gång och i samma andedrag talade om huru fattigt det är uppe i Norrland. Det är märkvärdigt att få höra dylika motsägelser från det hållet.

Herr talman! Det framställdes också en annan fråga, nämligen hvilket skäl föranledt statsutskottet att afstyrka motionen. Ja,

det var *det* skälet, att vi verkligen i utskottet icke ansågo motionärerna så lämpliga att vara strateger, hvarken till sjös eller land; som de försökt göra sig, utan vi hafva trott, att vår regering, som nog har sina ögon fästa på landets försvar, skall, när tiden sådant kräfvär, tillgodose försvaret uti nu ifrågavarande hänseende å de platser, där de anse ändamålsenligt att åstadkomma en replipunkt. Jag tror för min del, att detta är en rätt tankegång. När Kungl. Maj:t, efter vederbörlig utredning, framkommer med förslag om en dylik anordning på den plats, som försvaret kräfvär, *då* torde nog också Riksdagen vara villig att bifalla Kungl. Maj:ts förslag. Så har skett förut i liknande fall, och så kommer det nog äfven att ske hädanefter.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Med herr talmannens benägna tillstånd har jag här fått sätta upp några kartor för att därmed belysa det korta anförande, som jag nu har att framföra.

Det är icke tvifvel om att motionen afser en mycket behjärtansvärd sak. Ja, en nödvändig sak. En örlogsflotta kan icke mer än en helt kort tid fullfölja sina operationer utan att få sina förråd förnyade. Vi veta, att till exempel en Sveabåt måste, om den hålles i gång äfven med moderat fart, inom en vecka eller två ovillkorligen förses med nya kol. Efter en strid behövas reparationer, ny ammunition, förstärkning af personal etc. Detta vill med andra ord säga, en flotta *utan* operationsbas är så godt som värdelös. Den blir ett onyttigt verktyg inom en längre eller kortare tid.

Jag ber herrarne vara goda och följa mig på kartan. Det haf, som omgifver våra kuster, indelas i tre vattenvidder: Bottniska viken, Östersjön och Kattegatt. Gränserna mellan dessa haf, hvilka samtidigt utgöra förbindelseleder mellan dem, äro Ålands haf och Öresund. Vi hafva behof af en maritim operationsbas på enhvar af dessa vattenvidder. Vi behöfva minst en i Östersjön, minst en i Bottniska viken och minst en i Kattegatt. Antagligt är, att vi aldrig få någon gång mera än en i Kattegatt och en i Botten-viken. Men vi äro i oundvikligt behof däraf. Ty om vi nu se på den här upphängda japanska kartan med Korea och Mandschuriet, hafva vi här i sundet mellan Korea och Japan med den Japanska ön Tshushima en precis likadan förträngning i farvattnet, hvilken samtidigt utgör gränsen mellan det japanska hafvet och Gula hafvet, likaväl som den förmedlar samfärdseln dem emellan. Här (Japanska hafvet) är *ett* operationsfält för flottan. Här (Gula hafvet) är *ett annat*. Vi hafva äfven sett, huru Ryssland i Wladivostok och vid Port Arthur skaffat sig militära operationsbaser vid *båda* dessa haf. Jag vänder mig till hvar och en af eder mina herrar, och ställer till er den frågan: tro herrarne, att denne kryssareeskader uti Wladivostok, den enda del af ryska flottan, som visat verklig förmåga att föra

*Angående
inrättande å
Norrlands-
kusten af en
replipunkt för
flottan.*

(Forts.)

Angående
inrättande å
Norrlands-
kusten af en
replipunkt för
flottan.
(Forts.)

krig, ännu i dag skulle vara en rysk örlogsstyrka, om den icke haft en operationsbas uti Wladivostok, befäst och försedd med alla förnödenheter för en örlogsflotta? Den skulle, om den saknat en sådan bas, efter drabbningen den 10 augusti hafva varit ett dödt redskap, men den kunde nu gå till Wladivostok och där i skydd reparera, fylla förråden och komplettera besättningen.

Och just i går kom telegram, att denna styrka åter gått till sjöss, utan att man vet hvart hän den tagit vägen; antagligt är, att den går till förening med östersjöflottan, som nu ligger i Kinesiska sydhafvet. Om nu vår flotta kommer att alltjämt framdeles sakna en sådan operationsbas vid Bottniska viken, är det nästan omöjligt för oss att med flottan våga oss ditupp, ty en afspärrning är lätt gjord vid Åland, liknande den japanerna gjorde vid Tsushimasundet, där den ryska Wladivostokseskadern led sitt svåra nederlag vid försöket att forcera sundet för att förena sig med Port Arthur-flottan. På samma sätt är det med oss: vår flotta må väl kunna gå dit upp i Bottenviken, men är den väl där, lär en eventuell fiende nog passa på densamma, när den kommer tillbaka, och då har flottan måhända blifvit offrad kanske utan nytta. Vi hafva våra haf att tacka för möjligheten att försvara oss. Ty kan någon tro, att Sverige skulle vara i stånd att försvara sig mot våra grannstater, om vi icke hade *hafven* mellan oss och dem, utan de betydande militärmakterna Ryssland och Tyskland vore landfasta med oss? Jag tror, att svaret på denna fråga måste utfalla nekande; ty om vi vore landfasta med dessa makter, då visste vi icke alls, *hvarst* anfallet skulle träffa på vår olyckligt långa gräns mot öster och söder. Men, mina herrar, därest vår flotta blir skickad upp till Bottniska viken och där går under af brist på operationsbas, då äro i och med detsamma icke vi, utan fienden herrar öfver hafvet. Hafvet, som förut var vår skyddande vattengraf, skulle då hafva blifvit liksom förvandladt till en stor slätt, *farbar för fienden, men icke för oss*. Vi kunde då icke veta hvad som tilldrog sig utom synhåll från våra kuster. Och hvarst de fientliga transportflottorna passerade den vida, för fienden farbara slätten, det hade vi i så fall intet medel att i tid erhålla kännedom om.

Det är af dessa skäl jag här velat framhålla den stora vikten och betydelsen af en maritim operationsbas å norrlandskusten. Däremot vill jag icke inlåta mig på frågan, *hvarst* denna bas bör förläggas. Därom måste ske en utredning. Icke heller vill jag säga, att detta är den fråga, som nu först af alla kräfver sin lösning, beträffande vårt sjöförsvaret. Ty farligare är nog, att vi nu hafva så godt som hela vår flotta förlagd i Karlskrona, dit den flyttades i slutet af 1600-talet, därför att det då icke fanns någon annan fiende uti Östersjön än Danmark. Den för sjöförsvaret i närvarande stund viktigaste frågan är att erhålla en tidsenlig station i Stockholms skärgård. Men vid sidan häraf är denna norrlandsfråga äfven en viktig fråga: liksom ock den, att å vår vestkust förvandla Göteborg

till en maritim operationsbas hvilket senare borde gå lätt, lättare än å Norrlandskusten, därför att i Göteborg redan finnas dockor, verkstäder o. s. v.

Jag har icke något att tillägga.

Herr Öhngren: Den ärade statsutskottsledamoten beskyllde mig för öfverdrift. Ja, det är möjligt, att känslan kan leda till öfverdrifter, när man känner sig mer eller mindre tillbakasatt. Men jag vill icke helt gå in på, att icke Norrland i många fall till och med under denna riksdag blifvit behandladt som ett styfbarn. Jag vill anföra ett särskildt exempel. Lördagen den 1 april var det fråga om ett litet anslag till Stensele kommun i och för fattiga barns skolgång. Stensele kommun är en af de allra fattigaste lappmarkssocknarna. Denna kommun har förut haft ett anslag. Detta behagade statsutskottet nedsätta. När en representant från Norrland vågade göra någon invändning mot denna statsutskottets åtgärd, yttrade en framstående statsutskottsledamot här i kammaren: »Då nämnde talare begärde ordet, trodde jag verkligen hans afsikt därmed vara att framföra sin tacksamhet till utskottet, som fortfarande är så beskedligt och tillstyrker bifall — åtminstone i så hög grad, som utskottet här gjort. Ty jag tror, att ingen skall kunna med fog påstå, att utskottet bort i detta fall gå längre än det gjort. Vi inom utskottet hafva från flera håll fått uppbära kländer för vårt tillstyrkande, och jag måste medgifva, att detta kländer kan på visst sätt anses vara berättigadt, ty det finns väl många andra fattiga kommuner i vårt land än just dessa ifrågasvarande, i Norrland belägna, och äfven dessa andra kommuner skulle då med lika skäl kunna göra anspråk på understöd från statens sida.» Slutligen sade han: »Nu tror jag emellertid, att man med fog kan, såsom utskottet gjort, säga, att det måste blifva en gräns på detta område», d. v. s. för tillmötesgåendet.

Stensele är, som sagdt, en af de fattigaste lappmarkssocknarna. Från denna socken har staten emellertid under den närmast föregående tiden tagit ut skog för 2 miljoner, som nyligen utstämplats. I följd af denna utstämpling ditlockades en mängd löst folk och därigenom ökades socknens fattigvårdstunga. Staten har således tagit tillgångarna och socknen fått behålla den ökade tungan, men utskottet fann likväl skäligt att nedsätta ett så litet anslag, som var här ifrågasatt för fattiga barns skolgång. Är icke detta att behandla Norrland som ett styfbarn? Så anser åtminstone jag; men jag ber om ursäkt, om jag misstagit mig.

Jag har intet yrkande.

Herr Persson i Tällberg: Jag brukar i allmänhet känna mig smickrad, att Dalarna i politiska frågor räknas till Norrland. Men om de norrländska intressena representeras på sådant sätt, som fann sitt uttryck i herr Öhngrens första anförande, då betackar jag

Angående
inrättande å
Norrlands-
kusten af en
replipunkt för
flottan.

(Forts.)

mig för att räknas till Norrlands representanter. Han sade, att Norrland vanligen behandlas såsom ett styfbarn inom representationen. Jag anhåller då att få erinra den ärade talaren om hvad han nyss själf berörde, nämligen att staten på ett särskildt sätt, vid denna riksdag liksom förut, på statsutskottets tillstyrkande, beviljat medel till underhåll af skolor i Norrland, beviljat anslag för byggande af kyrkor och kapell i Norrland och anslag utan återbetalningsskyldighet för anläggande af landsvägar på ett helt annat sätt, än som förekommer inom någon annan provins. Och nu, då statsutskottet, som blifvit så skarpt klandradt, att han undrade, hvarifrån statsutskottet äfven denna gång fått denna påfallande likgiltighet för Norrland, nu då utskottet uttalat sin tillförsikt, att Kungl. Maj:t skall taga föreliggande fråga i öfvervägande, då klandras statsutskottet och representationen. Tror representanten för Norrland, att Riksdagen med samma beredvillighet hädanefter skall bevilja förmåner för Norrland, då sådana uttryck af otacksamhet framkomma, som dem herr Öhngren gjort sig till tolk för? För min del tror jag det icke. Vi hafva ansett det för rätt och billigt att gå Norrland till mötes i många afseenden, därför att Norrland befinner sig i ett utvecklingsskede och lefver under sådana förhållanden, att det behöfver särskildt understöd. Men jag anser det ytterst olämpligt, att, då Riksdagen så välvilligt i alla afseenden gått Norrland till mötes, den då blir klandrad.

Vi hafva här uttalat den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skall taga denna fråga i öfvervägande; och jag undrar, om frågan kan läggas i bättre händer, då det gäller fosterlandets försvar. Jag är öfvertygad om, att försvarsfrågor icke böra göras till provinsfrågor. Det gäller hela landets väl och då är jag öfvertygad om att icke den ena provinsen bör komma och säga, att saken gäller den, utan det är det stora och gemensamma målet, fosterlandets försvar, det gäller.

Jag ber således att med tillbakavisande af dessa ohemula beskyllningar få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Boström, Emthén, Andersson* i *Baggböle Ahlstrand, Zimdahl* och *Kronlund*.

Herr Centerwall: Jag vill visst icke på något sätt förorda inbördes strid mellan olika landsändar och provinser i Sverige. Icke heller vill jag förneka, att den föregående talaren till en viss grad hade rätt, då han med så skarpa ord klandrade den förste talarens öfverdrifna kärlek till Norrland. Men, mina herrar, jag vill icke att denna debatt skall afslutas, utan att ett erkännande har gifvits af en vän och norrländing, att den förste talaren dock *menat* väl, och att hvad som vibrerade för starkt dock var en sträng

af den rätta sorten, nämligen kärleken till hans stora vackra fosterbygd.

I öfrigt kan det naturligtvis icke komma i fråga, att opponera sig mot hvad en så stor man som herr Daniel Persson i Tällberg sade på sitt vanliga sakrika och värtaliga och för kammarens stämning och ståndpunkt särdeles lämpade sätt.

*Angående
inrättande å
Norrlands-
kusten af en
replipunkt för
flottan.
(Forts.)*

Herr Ekholm: Efter herr Natt och Dags synnerligen sakrika anförande, hvaraf med stor tydlighet framgick behovet af en replipunkt för flottan i Norrland, anhåller jag, herr talman, att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till föreliggande förslag.

Herr Starbäck: Det är ju alldeles tydligt, herr talman, att man i allt fall, huru man än ser saken, icke kan endast klandra den ärade motionären, som vågat för utskottets granskning framlägga ett förslag om en operationsbas i Norrland. Vi hafva under den snart tilländagångna riksdagsperioden haft en annan fråga angående Norrlands försvar, med afseende å hvilken dock i denna kammare uttalades mycket afvikande meningar mot dem, som läto höra sig från statsrådsbanken. Nu vill jag emellertid uttrycka den förhoppning, att det uttalande, som förekommer i utskottets betänkande, verkligen kommer att af höga vederbörande uppmärksammas och att således denna motion, som nu framlämnats, verkligen kommer att hafva betydelse för det blifvande försvaret af Norrland.

Öfverläggningen var härmed slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner i ämnet blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 17.

Efter föredragning härupå af Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 30, angående en skrifvelse till Kungl. Maj:t beträffande lokaltåg till större fabriksstäder yttrade:

Herr Räf: I klämman till denna min i *mycket god tid* till Riksdagen afgifna motion hemställer jag, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes anmoda järnvägsstyrelsen att vid upprättandet af tågtidtabeller taga största möjliga hänsyn till i närheten af större fabriksstäder boende befolknings behof af lämpliga tågförbindelser». Uti motiveringen till motionen framhålles, att jag med densamma afser att underlätta persontrafiken mellan större industriplatser och uppspirande egnahemskolonier å omgifvande landsbygd, samt att jag velat bereda möjlighet för landtbrukarne att i god tid komma in till respektiva städer med sina produkter och för skolungdomen att i rätt tid komma in till respektiva läroverk.

Om herrarne slå upp den inom järnvägsstyrelsen utarbetade, till utskottet öfverlämnade och detta utlåtande bifogade tabell, skola herrarne finna, huru det för närvarande förhåller sig härmed.

Mellan kl. 5 och 6 på morgonen kan man från närmast omgifvande landsbygd icke komma in till flera städer än Motala och Örebro, och mellan kl. 6 och 7 kan man komma till Falkenberg, *Jönköping* — jag betonar särskildt Jönköping, då man velat påskina, att jag närmast tänkt på denna stad, hvilket jag dock icke behöft, då förhållandena där äro ganska väl ordnade — Kristinehamn, Laholm, Linköping, Stockholm, Lund, Malmö, Sala och Skenninge. Till alla öfriga städer, som finnas upptagna i denna tabell, kan man från omgifvande landsbygd icke komma in mellan kl. 5 och 7 på morgonen.

Jag vill vidare, — och det är förnämligast därför jag begärt ordet — fästa herrarnes uppmärksamhet på den motivering, som utskottet använt för sitt afslagsyrkande å denna min motion. Utskottet säger å sidan 10: »Det är utan tvifvel en beaktansvärd angelägenhet, som motionären här berört. På dess lösning torde, såsom i motionen framhålles, framgången af egna-hems-tanken i icke oväsentlig mån komma att bero, och därigenom torde äfven, till förmån för såväl landtbefolkningen som stadssamhälle- nas invånare, omsättning af landtmannaprodukter särskildt vid torghandel underlättas och befördras. Att goda kommunikationer äro af den största betydelse är så erkänt, att detsamma numera icke torde behöfva särskildt framhållas. Vårt land har visserligen i förhållande till invånarantalet ett betydande kommunikationsnät, men det kan nog icke förnekas, att, såsom motionären framhållit, berättigade önskamål beträffande lokaltrafiken vid många befolkningscentra ännu föreligga. En utveckling af kommunikationerna i sådan riktning torde därför för visso vara att hänföra till de åtgärder, som icke böra uppskjutas.» Vidare säger utskottet på sidan 11: »Utskottet, som sympatiserar med den i motionen framförda tanken, har emellertid, då af ofvan anförda utlåtande framgår, att järnvägsstyrelsen redan är betänkt på vidtagande af åtgärder i af motionären afsedd riktning, under dessa omständigheter ansett en riksdagsskrivelse i ämnet för nävarande obehöflig och hemställer därför, att ifrågasvarande motion icke måtte föranleda någon Andra Kammarrens åtgärd.»

Hvad som ytterligare föranledt mig att begära ordet är, att jag fruktar, att denna utskottets hemställan om afslag till äfventyrs skulle verka på järnvägsstyrelsen därhän, att, då nu en motion i denna fråga blifvit väckt och af Riksdagen afslagen, järnvägsstyrelsen i sin ordning äfven skulle anse sig hafva tämligen god anledning att afslå petitioner, som kunna framställas från respektive orter till förmån just för den sak, som motionen afser. Jag har emellertid själf talat vid generaldirektören, och den förmodan, han därvid uttalade, att styrelsen skulle taga saken i närmare öfvervägande och realisera hvad som kunde realiseres i motionens

syfte, har sedermera från trovärdigt håll inom utskottet blifvit bestyrkt.

Jag skulle emellertid i alla fall, om det icke vore i denna sena timme, af Riksdagen yrka bifall till motionen, som onekligen har mycket förnuftiga skäl för sig. Men då det under nuvarande förhållanden torde vara omöjligt att få motionen till Första Kammaren och dess tillfälliga utskott, skall jag icke tillåta mig att framställa något yrkande.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 18.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 31, i anledning af väckt motion rörande utjämning af kommunernas fattigvårdsbörd och yttrade därvid:

Herr Matsson: Herr talman, mina herrar! Vid förlidet års riksdag föreslog jag, jämte mina båda medmotionärer i år, uti en till Riksdagen afgifven motion, att Riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huru utgifterna till allmänna fattigvården i riket lämpligen kunde mellan kommunerna utjämnas, samt därom för Riksdagen framlägga det förslag, som kunde af sådan utredning föranledas. Denna motion remitterades då till Andra Kammarens fjärde tillfälliga utskott, hvilket på ett synnerligen omfattande och förtjänstfullt sätt tog frågan under behandling. Denna förberedande behandling resulterade i en hemställan från utskottet om bifall till motionen, hvilken också blef af denna kammare antagen. Därefter tillstyrktes motionen af Första Kammarens tillfälliga utskott, men då frågan sedermera kom till behandling inom Första Kammaren, blef den, hufvudsakligen på formella skäl, afslagen. Vid den framgång, vår motion sålunda rönt, har det för oss legat nära till hands att äfven i år i motionsväg bringa samma tanke under Riksdagens pröfning, och detta så mycket mera som det förra året syntes föreligga endast formella skäl för att motionen då icke tillvann sig Riksdagens bifall.

Det är i anledning häraf som jag, jämte mina medmotionärer från förra året, äfven i år framkommit med samma motion. Motionen har i år liksom i fjol blifvit på ett synnerligen välvilligt sätt mottagen af denna kammarens fjärde tillfälliga utskott, som jämväl haft denna motion till förberedande behandling sig förelagd. Utskottet säger sig dock icke för närvarande kunna tillstyrka bifall till den i motionen gjorda framställning och detta af det skäl, att åtskilligt har inträffat sedan i fjol, som nu bragt frågan i ett helt annat skede, än den då befann sig. Innevarande års Riksdag har nämligen, såsom bekant, fattat beslut om en ändrad fördelning af brännvinsförsäljningsmedlen, hvilket beslut utskottet anser, i den

mån detsamma vinner tillämpning, komma att minska de kommunala bördorna i allmänhet å landsbygden. Det är ju alldeles riktigt, att detta kommer att minska de kommunala bördorna å landsbygden, men det kommer *icke* att minska de kommunala skattebördorna i *städerna*, och dessutom kommer det icke att verka *utjämmande* på de kommunala skattebördorna. Det kommer att *minska* de kommunala skattebördorna inom *vissa* delar af vårt land, men denna minskning kommer icke att ske i förhållande till de särskilda kommunernas större eller mindre behof af ekonomiskt understöd utan efter helt andra grunder, hvarigenom de kommunala skattebördorna ingalunda *utjämnas*.

Det var till en del med tanke härpå, som jag tillät mig i år att med anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lagstiftning beträffande brännvinsförsäljningsförordningen föreslå, att de delar af brännvinsförsäljningsmedlen, som nu tillkomma kommunerna böra successivt indragas till staten. Flera andra af denna kammars ledamöter hade motionerat i samma riktning och en ledamot hade föreslagit, att denna indragning skulle ske helt plötsligt, utan vidare omständigheter. En hel del andra ledamöter hade föreslagit, att indragningen skulle ske efter 40 år; och ehuru jag skulle hafva känt mig tilltalad af, att denna tanke vunnit Riksdagens bifall, fann jag det dock mycket sannolikt, att detta icke var genomförbart, hvarför jag föreslog något, som syntes mig hafva större utsikt för sig, nämligen att indragningen skulle ske på hvad som i allmänhet brukar anses för en mansålder eller 60 år. Denna blygsamma tanke har emellertid af Riksdagen blifvit helt kallsinnigt tillbakavisad och af utskottet ännu mera kallsinnigt bemött. Och då nu denna tanke på brännvinsförsäljningsmedlens indragning till staten icke vunnit gehör, lärer väl staten för närvarande hafva rätt stora svårigheter att åtaga sig ökade förpliktelser i den omfattning, som här satts i fråga.

Jag anser därför i likhet med utskottet, att det *för närvarande* knappast kan vara lämpligt att till Kungl. Maj:t aflåta en skrifvelse i den riktning, hvarom motionen innehåller förslag.

Beträffande de båda andra motiv, som varit bestämmande för utskottets afstyrkande utlåtande, kan också sägas detsamma. Om dem kan man nämligen äfven säga, att det i viss mån satts i perspektiv en *lättnad i fattigvårdstungen*, men *ingalunda en utjämning*.

Det är dock *en utjämning* af dessa bördor, som vi i vår motion afsett, och vårt syfte står således fortfarande ouppnådt.

Då jag emellertid i allo är enig med utskottet därutinnan, att tiden nu icke är lämplig att besvara Kungl. Maj:t med en ytterligare skrifvelse i ämnet till den, som nyligen blifvit aflåten ungefär i samma riktning, skall jag, herr talman, icke framställa något yrkande, synnerligast som jag anser det gynnsammare för vinnande af vårt i motionen uppställda önskemål, att detsamma får upptagas vid en kommande riksdag, än att det nu i riksdagens elfte timme

skulle bringas jämväl under medkammarens och dess utskotts bepröfvande, hvilket svårligen kan medhinnas, för så vidt ärendet äfven där skall ägnas den uppmärksamhet, det förtjänar.

Häruti instämde herrar *Berggren* och *Sandén*.

Vidare anfördes ej. Kammararen biföll utskottets hemställan.

§ 19.

Anmälades och godkändes Riksdagens kanslis förslag till paragrafer i riksdagsbeslutet:

n:o 36, angående inskränkning i förmånsrätt för ränta å in-teknad fordran;

n:o 37, rörande ändrad lydelse af 15 § i lagen angående spar-banker den 29 juli 1892;

n:o 38, angående förordnande för en tryckfrihetskommitté;

n:o 39, angående lag om särskild sammansättning af vissa rådstufvurätter vid behandling af handelsmål; och

n:o 40, angående lag om köp och byte af lös egendom, lag om ändrad lydelse af 166 § sjölagen, lag om ändring i vissa delar af 9 kap. handelsbalken och lag om ändrad lydelse af 38 § utsök-ningslagen.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

§ 21.

Till bordläggning anmälades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 14, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående inrättande af ett nytt statsdepartement för i främsta rummet arbetarlagstiftning;

n:o 15, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 60 § regeringsformen, dels ock inom Riksdagen i ämnet väckt motion; och

n:o 16, i anledning af väckta motioner i fråga om proportionellt valsätt vid val af Riksdagens utskott m. m.;

statsutskottets utlåtande n:o 140, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inredande i fastigheten n:o 1 i kvarteret Lejonet i Stockholm af lokaler för utrikesdepartementet m. m. samt angående uppförande af ny byggnad för Kungl. Maj:ts kansli m. m.;

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 16, angående ersättning åt Norrtälje mekaniska stenhuggeriaktiebolag för förlust på leveranser i och för riksbyggnaderna å Helgeands-
holmen; samt

bevillningsutskottets memorial:

n:o 35, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkterna 1:o) och 2:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 24, i anledning af väckta motioner om exporttull å järnmalm;

n:o 36, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 1:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 28, angående en inkomstskatt för år 1906; och

n:o 37, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande punkten 1:o) af bevillningsutskottets memorial n:o 29, angående viss ändring af 10 § i gällande förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst den 3 december 1897 m. m.

§ 22.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *H. F. A. E. Pantzarhielm* under den 15 maj.

På hemställan af herr talmannen medgafs, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 3,7 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.